E.T.A. Hoffmann

Signor Formica

Bibliotek e1800

E. T. A. Hoffmann

Signor Formica

eBibliotek 1800

2023

Ophavsret og brugsbetingelser

Copyright and conditions of use

Indhold

I

Den berømte maler Salvator Rosa kommer til Rom, og angribes der af en farlig sygdom. Hvad der hændes ham under denne sygdom.

Berømte folk er som oftest genstand for megen bagvaskelse, og det ligegyldigt, hvad enten noget sandt ligger til grund for beskyldningerne eller ikke. Således gik det også den vakre maler Salvator Rosa, hvis livfulde billeder du, kære læser, sikkert ikke kan have betragtet uden den inderligste hjertensglæde, når de er kommet dig for øje.

I den tid, da Salvators ry havde gennemtrængt Neapel, Rom, Toscana, ja hele Italien, og malerne, hvis de ville behage, måtte søge at efterligne hans højst ejendommelige stil, just på den tid sneg hans lumske misundere sig omkring med allehånde slemme rygter om ham, der som hæslige pletter skulle fordunkle hans kunstnerhæder. De påstod, at Salvator i en tidligere del af sit liv havde været medlem af en røverbande, og at han kunne takke dette ryggesløse samkvem for alle de vilde, trodsige, eventyrligt klædte skikkelser, som han havde anbragt på sine malerier, ligesom han også i sine landskaber troligt havde gengivet de mørke, gruopvækkende udørkener, eller *selve salvagge*, for at tale med Dante, hvor han havde måttet skjule sig. Det værste, man påsagde ham, var dog, at han skulle have været indviklet i den skændige og blodige sammensværgelse, som den berygtede Mas-Aniello havde anstiftet i Neapel. Man

fortalte, indtil de mindste omstændigheder, hvorledes dette var gået til:

Aniello Falcone, bataljemaleren, så hed det sig, en af Salvators bedste lærere, var blevet opflammet af raseri og blodtørstig hævnlyst, da de spanske soldater i et håndgemæng havde dræbt en af hans pårørende. Ufortøvet havde han sammenrottet sig med en hob unge forvovne mennesker, for største delen malere, og bevæbnet dem under navn af Dødens Kompagni. Virkelig udbredte denne bande al den rædsel og forfærdelse, som dens frygtelige navn bebudede. Flokkevis gennemstrejfede de unge sammensvorne hele dagen Neapel, og stødte enhver spanier, de traf på, ned uden barmhjertighed. Og hvad der var endnu værre! De trængte ind i helligdommenes fristeder og myrdede uden skånsel enhver ulykkelig modstander, som drevet af dødsangsten havde søgt ly derinde. Ved nattetid samledes de hos deres anfører, den blodtørstige, vanvittige Mas-Aniello, som de afmalede ved skinnet af brændende fakler, så at inden kort tid hundreder af disse afbildninger blev udspredt over Neapel og hele omegnen.

Med disse morderhobe skulle nu Salvator Rosa have strejfet omkring, brugt dolken dygtigt om dagen, og om natten have malet lige så dygtigt sammen med dem. Sandt er det, hvad en berømt kunstdommer, jeg tror Taillasson, har sagt om vor mester, at hans værker bærer præg af en vild stolthed og bizar energi både i tanke og udførelse. Ikke i grønne enges, blomstrende markers, duftende lundes, rislende kilders liflige dejlighed, men i gigantisk optårnede klippemassers, i nøgne havbredders eller i vilde urskoves gruopvækkende storhed åbenbarer naturen sig for ham; og ikke aftenluftningens

hvisken eller bladenes raslen, men orkanens brusen og kataraktens torden er den røst, han hører. Betragter man hans udørkener og disse mænd af et fremmed og vildt udseende, som snart enkeltvis, snart i småskarer sniger sig omkring, så vækkes af sig selv de uhyggelige forestillinger: her skete et skrækkeligt mord, hist henne blev et blodigt lig slængt i afgrunden, osv.

Men lad nu alt dette være så, lad endog Taillasson have ret, når han påstår, at Salvators *Plato*, ja selv hans *Johannes den Døber, som i ørkenen forkynder Frelserens komme til verden*, ser en smule stratenrøveragtige ud; lad endog alt dette være sandt, så siger jeg dog, at det er uret, på den måde at slutte fra mesterens værker til ham selv, og mene, at han, som har fremstillet det vilde og rædselsfulde således at det lever og ånder, derfor selv også må have været et vildt og forfærdeligt menneske. Den, som taler meget om sværdet, bruger det i reglen dårligst; den, som dybt i sin sjæl føler alt det skrækkelige ved en blodig udåd, således at han formår at kalde den til live med paletten, penslen eller pennen i sin hånd, er selv allermindst i stand til at øve den! – Med ét ord! – Jeg tror ikke et eneste ord af alle de slemme rygter, som udskælder den gode Salvator for en røver og en morder; og jeg ønsker også, at du, kære læser, må findes villig til at dele denne min overbevisning. Desuden måtte jeg i modsat fald befrygte, at du måske ville nære nogen tvivl om sandfærdigheden af alt, hvad jeg her agter at fortælle dig om den store mester, da min Salvator, som jeg håber, her skal vise sig for dig som en mand, glødende og sprudlende af ild og liv, men samtidig begavet med det trofasteste, herligste gemyt, som endog ofte formår at beherske hin bitre ironi, der hos alle

mennesker med dybsindig ånd fremkaldes ved en klar livsbetragtning. Forresten er det jo vel bekendt, at Salvator var en lige så god digter og tonekunstner som maler. Hans indre genius åbenbarede sig i den herligste strålebrydning. Endnu en gang! Jeg tror ikke på, at Salvator har haft del i Mas-Aniellos blodige rædselsgerninger, men meget mere, at hin skrækkelige tids afskyeligheder har fordrevet ham fra Neapel til Rom, hvor han, som trængende flygtning, ankom netop på den tid, da Mas-Aniello var faldet.

Just ikke synderlig velklædt, med en tynd pung, hvori kun fandtes et par blege zechiner, i lommen, listede han sig ind ad porten, da natten allerede var frembrudt. Han kom, – selv vidste han ikke ret hvorledes, til Novana-pladsen. Der havde han forhen i bedre tider boet i et skønt hus tæt ved paladset Pamfili. Mismodig så han op til de store spejlglasruder, som funklede og blinkede i glansen af månens stråler: "Hm!" udbrød han knurrende, "det vil koste broget lærred, før jeg igen kan opslå mit værksted der!" – Men da følte han sig på én gang ligesom lammet i alle sine lemmer, og desuden så kraftesløs og modfalden, som endnu aldrig før i sit liv. "Mon jeg også virkelig," mumlede han imellem tænderne, mens han satte sig ned på stentrappen foran husets dør. "Mon jeg da også *virkelig* vil kunne frembringe broget lærred nok til det, sådan som disse narre ville have det? – Hm! det tykkes mig næsten, som om det snart var forbi med det!"

En kold skærende nattevind gennemfløj gaderne. Salvator følte nødvendigheden af at opsøge sig et husly. Han rejste sig med møje og gik videre, kom til Corso, og bøjede om ad Bergognonagaden. Da stod han stille foran et lille, kun to

vinduer bredt hus, som en fattig enke og hendes to døtre beboede. Hun havde huset ham for en ringe betaling, da han, uden at være kendt eller agtet af nogen, første gang opholdt sig i Rom; og hos denne enke tænkte han at kunne få en bopæl, der passede til hans nærværende slette omstændigheder.

Han bankede trøstigt på døren og råbte flere gange, hvem han var. Omsider hørte han den gamle møjsommeligt udrive sig af søvnen og med slæbende tøfler gå hen til vinduet, hvor hun med forbitret skænden spurgte, hvad det var for en slubbert, som kom her og forstyrrede hendes nattero; hendes hus var ingen skænkestue, osv. Derefter kostede det megen frem- og tilbagesnakken, førend hun endelig genkendte sin gamle husfælle på stemmen; og da nu Salvator klagede hende sin nød og fortalte, at han var flygtet fra Neapel og intet husly kunne finde i Rom, råbte den gamle: "Ak, for Kristi og alle helgeners skyld! Er det eder, signor Salvator! Ja, eders stue i øverste etage ud til gården står endnu ledig, og det gamle figentræ har så aldeles hængt sine grene og blade ind ad vinduet, at I kan sidde og arbejde der ligesom i en skøn, kølig løvhytte! – Ej, hvor vil mine døtre dog glæde sig over, at I er kommet tilbage, signor Salvator! Men ved I også, at Margerita er blevet ret en stor og smuk pige siden sidst? – I vil ikke mere kunne lade hende ride ranke på eders knæ! – Eders kat, tænk bare, kvalte sig for tre måneder siden ved at få et fiskeben i halsen. – Ja graven er jo vor fælles arvelod. Og har I hørt! – Den tykke naboerske, som I så ofte lo ad, og så tit aftegnede så pudsérligt, er dog til sidst alligevel blevet gift med et ungt menneske, signor Luigi? Ja, hvad skal man sige! *Nozze e*

magistrati sono da Dio destinati! – Ægteskaber sluttes i Himlen, det påstår nu jeg."

"Men," afbrød Salvator den gamle, "men signora Caterina, jeg beder eder for alle helgeners skyld, luk mig dog først ind, og fortæl mig så om eders døtre, om katten, og om den tykke naboerske. Jeg forgår af træthed og kulde."

"Ih, se mig til det utålmodige menneske!" råbte den gamle, "*chi va piano, va sano, chi va presto, more lesto*, – hastværk er lastværk, siger jeg! Men I er mødig og fryser; altså: i en fart nøglen! Hurtigt, pigebørn!"

Men nu måtte den gamle først kalde på døtrene, og derpå langsomt slå ild! – Endelig åbner hun døren for den arme Salvator; men næppe er han trådt ind i gangen, før han, overvældet af udmattelse og sygdom, styrter som død til jorden. Til alt held var enkens søn, som ellers boede i Tivoli, netop på besøg hos hende. Han blev nu kaldt op af sin seng, som han med største villighed indrømmede den syge husven.

Den gamle holdt inderligt af Salvator; hun satte ham, hvad hans kunst angik, over alle andre malere i verden, og havde i det hele ret sin glæde af alt, hvad han foretog sig. Hun blev derfor ganske modfalden over hans ynkværdige tilstand, og ville straks løbe hen til det nærliggende kloster efter sin skriftefader, for at han kunne komme med indviede vokslys, eller bekæmpe den fjendtlige magt med en anden lignende kraftig amulet. Sønnen var derimod af den mening, at det dog vist var bedre straks at se sig om efter en duelig læge, og løb ufortøvet hen til den spanske plads, hvor han vidste, at den berømte doktor Splendiano Accoramboni boede. Så snart denne hørte, at

maleren Salvator Rosa lå syg i gaden Bergognona, var han straks rede til snarest muligt at indfinde sig hos patienten.

Salvator lå bevidstløs i den heftigste feber. Den gamle havde ophængt et par helgenbilleder over sengen, og opsendte brændende bønner. Døtrene svømmede i tårer og bestræbte sig for nu og da at gyde ham nogle dråber kølende limonade, som de havde lavet til ham, i munden, mens sønnen havde taget plads bag hovedgærdet, hvor han stod og tørrede ham den kolde sved af panden. Således var morgenen brudt frem, da døren med stor højtidelighed blev åbnet, – og ind trådte nu den berømte doktor, signor Splendiano Accoramboni.

Havde Salvator ikke været så syg, at familien derover var nedsunken i den dybeste hjertesorg, navnlig begge døtrene, – så er der ingen tvivl om, at de, så lystige og overgivne som de ellers var, ville være bristet i høj latter over doktorens forunderlige udseende, i stedet for at de nu ganske forskrækkede flygtede hen i en krog af stuen. Det er også nok umagen værd at fortælle, hvordan den lille mand så ud, som i morgendæmringen viste sig i fru Caterinas hus i Bergognonagaden. Trods alle anlæg til den fortræffeligste vækst havde dog hr. doktor Splendiano Accoramboni knap opnået den anselige højde af fire fod. I sine unge dage havde han imidlertid haft den sirligste legemsdannelse, og abbatedragten, som han dengang bar, havde klædt ham allerkæreste, førend hans, fra fødslen af noget uformelige hoveds tykke kinder og anselige dobbelte hage endnu havde opnået deres senere alt for store fyldighed, førend hans næse ved overdreven mæskning med spansk tobak var tiltaget alt for meget i bredden, og førend hans lille mave ved at tage alt for meget makaronifoder til sig

var blevet for fremtrædende. Han kunne fordum med rette kaldes en nysselig lille mand, og de romerske damer kaldte ham derfor virkelig også deres *caro pupparetto*, deres kære lille dukkebarn.

Nu var det rigtignok forbi med dette, – og en tysk maler ytrede, da han så doktor Splendiano skride hen over den spanske plads, ikke ganske med urette, at manden så ud, som om en bomstærk, seks fod høj karl var løbet bort under sit eget hoved, og dette så var faldet ned på en marionet-Pulcinells legeme, der siden den tid havde måttet bære det omkring som sit eget.

Denne lille vanskabning havde indhyllet sig i en urimelig mængde storblomstret venetiansk damask, der var tilskåret som en slåbrok, og tæt under brystet omgærdet med et bredt læderbælte, hvorfra en tre alen lang kårde hang ned; og oven på den snehvide paryk tronede en høj, spidspuldet hat, der ikke var obelisken på Peterspladsen helt ulig. Bemeldte paryk, et sammenfiltret, forpjusket væv af lokker, brusede ned over hele ryggen, og kunne med rette gælde for en kokon, hvoraf den skønne silkeorm er krøbet ud.

Den værdige Splendiano Accoramboni gloede gennem sine store funklende brilleglas først på den syge Salvator, derefter på fru Caterina, og kaldte hende så til side. "Der ligger," – kvækkede han halvt sagte, – "der ligger nu den fortræffelige maler Salvator Rosa dødssyg hos eder, fru Caterina; og han er væk, om ikke min kunst redder ham. – Fortæl mig dog, fra hvad tid har han logeret hos eder? – Har han bragt mange skønne store malerier med sig?"

"Ak, kære hr. doktor," svarede fru Caterina, "først i denne nat tog min stakkels søn ind hos mig; og hvad billederne angår, så ved jeg endnu intet om dem; men nede i gangen står en stor kiste; den bad Salvator, førend han blev så bevidstløs, som I nu ser ham, mig om at passe godt på. Der er vel pakket et særdeles skønt maleri ned i den, som han har malet i Neapel."

Dette var nu en løgn af den gode fru Caterina; men vi skal snart erfare, hvilken god grund hun havde til at binde hr. doktoren denne historie på ærmet.

"Ej, ej!" sagde doktoren, idet han hemmeligt godtede sig og strøg sig om skægget; derefter trådte han gravitetisk så tæt hen til den syge, som hans lange kårde, der blev hængende allevegne ved stole og borde, på nogen måde ville tillade ham, greb hans hånd og følte hans puls, mens han stønnede og hvæsede, hvilket lød besynderligt nok midt i den andægtige dødsstilhed, alle de andre var hensunket i. Derefter nævnede han ét hundrede og tyve sygdomme på latin og græsk, som Salvator *ikke* havde; derpå næsten lige så mange, han måske kunne være angrebet af; og sluttede derpå med, at han for øjeblikket rigtignok ikke kunne nævne Salvators sygdom, men at han inden kort tid nok skulle finde på et passende navn til den, og med navnet også de behørige midler imod den. Med disse ord gik han lige så gravitetisk, som han var kommet, og efterlod alle i bekymring og angst.

Da han var kommet ned i gangen, forlangte doktoren at se Salvators kasse, og fru Caterina viste ham virkelig også en, hvori et par af hendes salig ægteherres aflagte kapper tilligemed noget opslidt skotøj lå vel forvaret. Doktoren klappede smilende op og ned ad kassen, og sagde veltilfreds: "Ja

ja, vi vil se, vi vil se, hvad vi kan gøre!" – Et par timer efter vendte han tilbage med et meget smukt navn til Salvators sygdom, og nogle store flasker ildelugtende mikstur, som han befalede dem at indgive patienten uafladeligt af. Dette kostede dem megen møje, for den syge tilkendegav sin største modbydelighed, ja sin højeste afsky for medicinen, som også syntes øst af selve Acherons vande. Men hvad enten nu Salvators sygdom, efter at have fået et navn og dermed sin rette karakter, først nu blev ret uregérlig, eller Splendianos mikstur rasede alt for heftigt i patientens indvolde, vist er det, at den arme Salvator for hver dag, ja for hver time blev svagere og svagere, så at alle tvivlede om hans helbredelse, og troede, på trods af at hr. doktor Splendiano Accoramboni forsikrede, at han efter livsprocessens fuldkomne stilstand ville give den, ligesom perpendiklen i et ur, et stød til fornyet svingkraft, at hr. doktoren måske allerede havde givet den et så utilbørligt stød, at den var blevet aldeles lammet af det.

En dag skete det, at Salvator, som ikke syntes i stand til at røre et lem, pludselig gerådede i en brændende feberhede, med genopvakte kræfter sprang ud af sengen, greb de fulde medicinflasker, og rasende kylede dem alle sammen ud af vinduet. Doktor Splendiano Accoramboni ville i samme øjeblik just træde ind i huset, og fik således et par af sine flasker i hovedet, hvor de knustes og udgød deres brune indhold i rigelige strømme over hans ansigt, paryk og krave. Han sprang hurtigt ind i huset og råbte som en besat: "Signor Salvator er blevet gal; han raser; ingen kunst kan redde ham; han er død inden ti minutter. Ud med billedet, fru Caterina; ud med

billedet; det er mit; den ringe løn for det besvær, jeg har haft! Ud med billedet, siger jeg!"

Men da nu fru Caterina åbnede kassen, og doktor Splendiano fik øje på de gamle kapper og det forslidte skotøj, rullede hans øjne som et par ildhjul i hovedet på ham; han skar tænder, stampede, ønskede den arme Salvator, enken og det hele hus alle djævle i vold, og fo'r som skudt ud af en kanon ud af huset.

Da den heftigste feberparoksysme havde udraset, faldt Salvator igen tilbage i sin forrige dødlignende tilstand. Fru Caterina troede ikke andet, end at Salvators endeligt nu virkelig var for hånden og løb derfor hurtigt til klosteret, hvor hun hentede pater Bonifacio, for at han kunne række den døende sakramentet. Da pateren så den syge, ytrede han, at han meget godt kendte det ejendommelige præg, som døden påtrykker de menneskers åsyn, den er i færd med at bemægtige sig; men at der hos Salvator ikke var spor af noget af disse kendetegn, at hjælp endnu var mulig, og at han straks ville skaffe den til veje; kun måtte hr. doktor Splendiano Accoramboni ikke på nogen måde mere komme over dørtærsklen med sine græske navne og fordømte miksturflasker. Den gode pater begav sig straks på vej, og vi vil erfare, at han holdt ord, hvad den lovede lægehjælp angår.

Da Salvator vågnede af bedøvelsen, forekom det ham, at han lå i en skønt duftende løvhytte, for grønne grene og blade rankede sig hen over hans leje. Han følte sig ligesom gennemstrømmet af en velgørende livsvarme; kun var det ham, som om hans venstre arm var lænket. – "Hvor er jeg?" råbte han med mat stemme; – da kastede et ungt menneske af smukt udvortes, der havde stået ved hans seng, og som han først nu fik

øje på, sig på knæ ved siden af denne, greb hans højre hånd, kyssede den, vædede den med hede tårer, og råbte den ene gang efter den anden: "O kæreste herre! Min høje mester! Nu er alt godt! I er reddet, I vil få eders helbred tilbage!"

"Men så sig mig dog," begyndte Salvator; – men det unge menneske bad ham om, ikke i sin store udmattelse at anstrenge sig ved at tale; så skulle han nok fortælle ham, hvorledes det var gået ham. "Se, min kære, høje mester, I må vistnok have været meget syg, da I kom hertil fra Neapel; men egentlig livsfarlig kan eders tilstand ikke have været; og ved anvendelsen af ganske simple lægemidler kunne eders stærke natur snart igen være blevet bragt på fode, hvis I ikke ved Carlos velmente men uheldige hastværk med at hente den nærmestboende læge, var faldet i hænderne på denne ulyksalige pyramidedoktor, som gjorde alle mulige anstalter for at få eder i graven."

"Hvad?" råbte Salvator og lo ret hjerteligt, hvor mat han end var. "Hvad siger I? Pyramidedoktoren? Ja vist! Trods al min sygdom har jeg jo selv set det; – den lille damaskes knægt, som dømte mig til at ligge her og plages med hans afskyelige, væmmelige helveddrikke, og som bar obelisken fra Peterspladsen på hovedet; – o, derfor kalder I ham pyramidedoktoren!"

"O" – råbte det unge menneske, idet han ligeledes slog en høj latter op, "så har virkelig doktor Splendiano Accoramboni vist sig for eder med sin spidse, skæbnesvangre nathue på, hvormed han som et uheldvarslende meteor hver morgen udsender sine stråler over den spanske plads fra sine vinduer. Men det er slet ikke for den hues skyld, at han kaldes pyramidedoktoren; det har en ganske anden sammenhæng, hvad det angår. – Doktor

Splendiano er en stor elsker af malerier, og ejer virkelig en ret udsøgt malerisamling, som han har erhvervet sig på en højst original måde. Han efterstræber nemlig malerne og deres sygdomme med stor iver og snuhed. Især er det fremmede mestre, når de bare engang har spist et par macaroni for mange, eller drukket et glas syrakuservin mere, end der var dem tjenligt, som han lokker i sit garn og pådutter snart én snart en anden sygdom, som han døber med de frygteligste navne og så kurerer løs på. For kuren lader han sig love et maleri, som han som oftest selv tager ud af de stakkels fremmede maleres efterladenskaber, når de er bragt ud på kirkegården ved Cestius-pyramiden; for det er kun yderst få, særdeles hårdnakkede naturer, som ikke bukker under for hans kraftige lægemidler. At signor Splendiano da altid vælger det fortrinligste af malerens fuldførte arbejder, og desuden lader mangt et andet maleri gå med i købet, forstår sig af sig selv. Kirkegården ved Cestius-pyramiden er doktor Splendiano Accorambonis sædemark, som han dyrker med stor flid, og derfor har han fået navn af pyramidedoktoren. Tilmed havde fru Caterina, skønt i den bedste mening af verden, bildt ham ind, at I havde ført et skønt maleri med eder hertil, og nu kan I da selv indse, med hvilken iver han har brygget gift til eder. Det blev eders redning, at I under feberparoksysmen kastede doktoren hans flasker i hovedet, samt at han forlod eder i vrede, og at fru Caterina hentede pater Bonifacio for at række eder sakramentet, da hun troede, I lå på det yderste. Pater Bonifacio, som forstår sig noget på lægekunsten, bedømte eders tilstand fuldkommen rigtigt, og hentede mig."

"Altså er I dog læge," sagde Salvator med svag, grædefærdig stemme.

"Nej!" svarede ynglingen rødmende, "nej, min kære, høje mester! Jeg er ingenlunde en doktor således som signor Splendiano Accoramboni; men jeg er rigtignok sårlæge. Jeg troede, jeg skulle være sunket i jorden af skræk – og glæde, da pater Bonifacio sagde mig, at Salvator Rosa lå syg i Bergognonagaden, og behøvede min hjælp. Jeg ilede herhen, årelod eder på den venstre arm, og I var reddet! Vi bragte eder op i dette kølige luftige værelse, som I tidligere har beboet. Se eder omkring: der står endnu det staffeli, som I efterlod eder her; der ligger endnu et par håndtegninger, som fru Caterina har gemt på som på en helligdom. Sygdommen er overvundet. De simple lægemidler, som pater Bonifacio tilbereder eder, og god pleje, vil snart bringe kræfterne tilbage. – Og tillad nu, at jeg endnu engang kysser denne hånd, denne skabende hånd, som fremtryller billeder, hvori naturens lønligste hemmeligheder rører sig i fuldt liv, – tillad den fattige Antonio Scacciati at lade sit hele hjerte udgyde sig i henrykkelse og brændende taknemmelighed over, at Himlen lod ham redde den høje, herlige mesters, Salvator Rosas liv!" Med disse ord kastede ynglingen sig atter på knæ, greb Salvators hånd og kyssede den under hede tårer ligesom før.

"Kære Antonio," sagde Salvator, mens han med anstrengelse løftede hovedet en lille smule fra sit leje, "kære Antonio, jeg ved ikke, hvad det er for en besynderlig ånd, der driver eder til at vise mig en så overordentlig stor hyldning. I er, som I siger, sårlæge? Den håndtering plejer ellers ikke just at stå i nogen forbindelse med kunsten."

"Når I, min kære mester," svarede ynglingen med nedslagne øjne, "er kommet mere til kræfter, så skal jeg betro eder meget, som nu ligger mig på hjertet."

"Gør det," sagde Salvator, "og hav fuldkommen tillid til mig; det kan I trøstigt gøre, for jeg kender ingen, hvis åsyn straks har vakt hjerteligere deltagelse hos mig, end eders, – jo mere jeg betragter eder, desto klarere bliver det mig, at eders ansigt har stor lighed med den guddommelige yngling – Sanzio Note 1) mener jeg!"

Antonios øjne lyste af begejstringens ild, – han syntes forgæves at lede efter ord.

I samme øjeblik trådte fru Caterina ind ad døren med pater Bonifacio, som bragte Salvator en lægedrik, som han med kunstforstandig hånd havde tilberedet ham, og som smagte og bekom den syge langt bedre end pyramidedoktoren, Splendiano Accorambonis acheronske vande havde gjort.

2

Antonio Scacciati kommer ved Salvator Rosas hjælp til stor ære og værdighed. Han betror Salvator, hvad det er, som volder ham en bestandig nagende kummer; Salvator trøster ham, og lover at hjælpe ham.

Det gik, som Antonio havde forudsagt. De simple, heldbringende lægemidler, som pater Bonifacio anvendte, den gode fru Caterinas og hendes døtres omhyggelige pleje, den milde årstid, som just indfandt sig, alt slog så godt an hos den af naturen stærke Salvator, at han snart følte sig rask nok til at tænke på sin kunst; og han begyndte at udkaste fortræffelige håndtegninger, som han i fremtiden agtede at udføre.

Antonio forlod næsten ikke Salvators værelse, han var idel opmærksomhed, når Salvator udkastede skitser, og hans dom over meget af det røbede, at han måtte være indviet i kunstens hemmeligheder.

"Hør," sagde Salvator en dag til ham, "hør Antonio, I forstår eder så godt på kunsten, at jeg tror, I har ikke alene betragtet meget med den rette sans, men også selv har haft penslen i hånden."

"Husk på," svarede Antonio, "husk på, min kære mester, at jeg allerede dengang, I vågnede af eders afmagt til fornyet helbred, sagde eder, at noget lå mig tungt på hjertet. Nu er det vel på tiden, at jeg ganske åbner mit inderste for eder! – Så vid da, at lige så vist som jeg er den sårlæge Antonio Scacciati, som årelod eder, lige så vist er det, at jeg dette til trods aldeles tilhører

kunsten, som jeg nu også ganske vil ofre mig, og kaste det forhadte håndværk fra mig!"

"Ej, ej!" råbte Salvator, "ej, ej! Så betænk vel, hvad I gør, Antonio! I er en duelig sårlæge, og vil måske blive en stymperagtig maler. For, tilgiv mig, så ung I end kan være af alder, så er I dog alt for gammel til først nu at tage sortkridtet i hånden. Et menneskes levetid er jo knap tilstrækkelig til at nå nogen sand indsigt i kunsten, end sige det praktiske mesterskab i den!"

"Min kære mester!" svarede Antonio med et blidt smil, "hvor kunne den vanvittige tanke falde mig ind, at hengive mig til den vanskelige malerkunst, om jeg ikke, for så vidt omstændighederne tillod det, allerede fra barnsben af havde udøvet kunsten, og om ikke Himlen havde villet, at jeg var kommet i nært forhold til berømte mestre, skønt min faders stivsind holdt mig tilbage fra alt, hvad der hedder kunst, så vid da, at den store Annibal antog sig den forladte dreng, og at jeg ret egentlig tør kalde mig den store Guido Nenis discipel."

"Nå!" svarede Salvator noget skarpt, som det stundom var hans maner, "nå, min gode Antonio, så har I jo haft særdeles store mestre, og så kan det jo ikke fejle, at I må være blevet en stor discipel, – sårlægekunsten ubeskåren. Kun er det mig uforklarligt, hvorledes I, en tro tilhænger af den blide, sirlige Guido, som I, – for det gør vel disciplene i deres entusiasme, – formodentlig endnu har overtruffet i sirlighed, hvorledes I kan holde mig for at være en mester i kunsten; for at I finder en del behag i mine billeder, det ser jeg."

Ynglingen rødmede stærkt ved disse ord, der jo også næsten lød som en hånlig spot.

"Lad mig da nu, uden al den undseelse, som hidtil bandt min tunge, sige alt frit ud, ganske som jeg bærer det i mig. Aldrig har jeg æret nogen mester således af min sjæls inderste, som eder. Det er ofte en i sandhed overmenneskelig storhed i tanken, der forbavser mig i eders værker. I griber naturens dybeste hemmeligheder, I læser dens klippers, dens træers, dens vandfalds forunderlige hieroglyffer, I hører dens hellige røst, I forstår dens sprog, og har magt til at opskrive, hvad den taler til eder; – ja *en skrift* ville jeg kalde eders kække, dristige malen. Mennesket alene med dets idrætter tilfredsstiller eder ikke; I skuer det kun omringet af naturen, og kun når dets inderste væsen er påvirket af dens åbenbaringer. Derfor, Salvator, er I også kun i sandhed stor i eders vidunderligt levendegjorte landskaber. Historiemaleriet sætter eder grænser, som hæmmer eders flugt og skader fremstillingen ..."

"Heri," afbrød Salvator ynglingen, "er I, Antonio, de misundelige historiemaleres eftersnakker. De kaster landskabsmaleriet hen til mig som den mundfuld, jeg skal tygge på, men skåne deres eget kød! – Om jeg forstår mig på de menneskelige figurer og alt hvad dem tilhører? – Men den tåbelige eftersnakken ..."

"Bliv ikke fortørnet!" vedblev Antonio, "bliv ikke fortørnet, min kære mester! Jeg eftersnakker ingen blindt hen, og allermindst turde jeg fæste lid til de nulevende romerske mestres dom! – Hvem ville vel ikke højligt beundre den dristige tegning, det vidunderlige udtryk hos eders menneskefigurer, og især deres levende bevægelse! Man mærker, at I tegner ikke efter den stive bevægelsesløse model, endsige efter den døde leddedukke, man mærker, at I er selv eders egen virkende og

levende model, at I, når I tegner eller maler, selv skaber foran det store spejl den figur, I har i sinde at bringe på lærredet!"

"For pokker!" råbte Salvator leende, "tror jeg ikke, at I oftere, end jeg selv har opdaget det, har kigget ind i mit værksted, når I ved så nøje, hvorledes det går til dér!"

"Det turde måske også være tilfældet," svarede Antonio, "men lad mig tale videre! – De billeder, som eders mægtige ånd indgiver eder, ønsker jeg egentlig slet ikke med ængstelig begrænsning at henføre til noget bestemt fag, således som de pedantiske mestre plager sig med at gøre. I sandhed, hvad man sædvanlig plejer at kalde landskab, er vidt forskelligt fra eders malerier, som jeg hellere ville kalde historiske malerier i dybere betydning. Ligesom stundom en klippe eller et træ synes at betragte os med alvorlige øjne, således ligner også ofte en eller anden gruppe sælsomt klædte mennesker en vidunderlig, til live kaldt stenmasse; hele naturen rører sig i harmonisk samklang og udtaler den ophøjede tanke, som opglødedes i eder. Således har jeg betragtet eders malerier; og således, min høje, herlige mester, har jeg alene dem og eder selv at takke for, hvad dybere kunstforstand jeg har opnået. – Men tro derfor ikke, at jeg er forfalden til et barnagtigt eftergøreri. Så meget jeg end ønskede mig eders pensels frihed og dristighed, så må jeg dog tilstå mig selv, at naturens farveblanding viser sig anderledes for mig end jeg ser den i eders malerier. Er det end for den praktiske færdigheds skyld gavnligt for disciplen at efterligne en mesters stil, så må han dog, når han først nogenlunde står på sine egne fødder, stræbe efter at fremstille naturen, således som han selv ser den. Det er jo dog ene og alene denne sande skuen, denne enighed med sig selv, der

formår at frembringe karakter og sandhed. – Dette var Guidos mening; og den urolige Pretti, som de kalder Calabreseren, en maler, der sikkert som ingen anden med eftertanke har tænkt over sin kunst, advarede mig ligeledes for al slags eftergøreri! – Nu ved I, Salvator, hvorfor jeg ærer eder så højt, uden at være eders efterligner."

Salvator havde, mens ynglingen talte, set ham stift ind i øjnene; nu rev han ham heftigt til sit bryst.

Derefter sagde han: "Antonio, I har i dette øjeblik udtalt forstandige og dybsindige tanker; – trods eders ungdom kan det dog nok hænde sig, at I, hvad sand kunstforstand angår, er nået højere end mangen en af vore gamle højt priste mestre, som væver så meget eventyrligt op og ned om deres malen, uden nogensinde at trænge ind i sagens egentlige kerne. I sandhed! da I talte til mig om mine billeder, var det mig, som om jeg først da blev mig selv ret klart bevidst; og fordi I ikke efterligner min stil, og ikke, som så mangen anden, tager den sorte farvepotte i hånden og påsmører afstikkende lysovergange, eller endog lader et par vantrevne skikkelser dukke frem af den dyndede jord, og dermed mener at have en Salvator færdig, netop derfor agter jeg eder højt. – Just sådan, som I er, har I fundet en trofast ven i mig. – Jeg hengiver mig til eder med min hele sjæl!"

Antonio var ude af sig selv af glæde over den velvilje, mesteren med så fuld hjertelighed viste ham. Salvator ytrede en levende længsel efter at se Antonios billeder, og denne førte ham uden opsættelse til sit værksted.

Salvator havde ikke ventet sig noget ringe af den yngling, som havde talt så forstandigt om kunsten, og i hvem en

ualmindelig ånd syntes at røre sig; og dog blev mesteren højligt overrasket ved at se Antonios rige billedsamling. Overalt fandt han dristige tanker og korrekt tegning; og den friske kolorit, det såre smagfulde draperis brede folder, lemmernes skønne sirlighed og hovedernes ophøjede skønhed røbede stedse den store Renis værdige discipel, omend man ikke hos Antonio opdagede den stræben, man stundom på en alt for iøjnefaldende måde ser hos hin store mester, efter at bringe skønheden til fuldkommenhed på udtrykkets bekostning. Man så, at Antonio stræbte efter at opnå Annibals kraft, uden endnu på den tid at have nået målet.

I alvorsfuld tavshed havde Salvator længe betragtet ethvert af Antonios malerier; derpå sagde han: "Hør, Antonio: det kan altså ikke være andet, end at I virkelig egentlig er skabt for den ædle malerkunst. For ikke alene har naturen givet eder en skabende ånd, som i uudtømmelig rigdom opluer de herligste tanker i eder, men den har også skænket eder det sjældne talent, som formår på kort tid at besejre den praktiske udøvelses vanskeligheder. Det ville være mangel på sanddruhed, om jeg ville smigre eder med, at I allerede har nået Guidos vidunderlige ynde og Annibals kraft; men det er vist, at I langt overgår vore mestre som her bryster sig så stolt i San Lucas Akademi, både Geffi og Sementa, og hvad de alle sammen hedder, ja selv Lanfranco ikke undtaget, som kun forstår at male på kalk. – Og dog, Antonio! dog ville jeg i eders sted nære betænkelighed ved ganske at bortkaste lancetten og udelukkende tage penslen i hånden. – Dette lyder underligt, men hør mig! – Der er begyndt en for kunsten slem tid, eller rettere sagt, Djævelen synes at have travlt med vore mestre og

at gøre dygtig jagt på dem! – Er I ikke fattet på at blive genstand for alle optænkelige krænkelser, på, jo højere I stiger i kunsten, desto mere at blive hånet og forfulgt, og på, allevegne, hvor som helst eders berømmelse når hen, at støde på lumske skurke, som med venlige miner trænger sig omkring eder, for desto sikrere at ødelægge eder: – er I, siger jeg, ikke fattet på alt dette, så bliv fra kunsten! – Tænk på eders lærers, den store Annibals skæbne, han, som en flok skurkagtige ondskabsfulde kunstfæller forfulgte således i Neapel, at det knap lykkedes ham at få et eneste stort arbejde at udføre, og som var skyld i, at han alle vegne blev afvist med foragt, hvad da også pådrog ham hans tidlige død! – Tænk på, hvorledes det gik vor Dominichino, da han malede kuplen i den hellige Januarii kapel. Bestak ikke de slyngler af malere, – jeg nævner ingen, ikke engang skurken Belisario, eller Ribera! – bestak de ikke Dominichinos egen tjener til at komme aske i kalken, så at kalkbeklædningen ikke kunne binde, og maleriet ikke blive varigt? – Tænk på alt dette, og prøv eder selv strengt, om I også ejer sjælsstyrke nok til at bære sligt; for uden den vil eders kraft blive brudt, og eders duelighed gå til grunde tillige med det urokkelige arbejdsmod!"

"Ak, Salvator!" svarede Antonio, "næppe er det muligt, at jeg, når jeg ganske afgørende har givet mig i malernes laug, kan blive udsat for større ringeagt og forhånelse, end jeg allerede har lidt, mens jeg endnu var sårlæge. I har fundet behag i mine malerier; ja I har, og det vel af eders inderste overbevisning, udtalt, at jeg har evne til at frembringe dygtigere arbejder end mangen en af vore lucanere; og dog er det netop dem, som rynker på næsen over alt, hvad jeg med stor flid har frembragt,

og siger med dyb foragt: Nej se! kirurgen vil male! – Men just derfor står min beslutning fast, ganske at bryde med et håndværk, som hver dag bliver mig mere forhadt! – Til eder, min værdige mester, har jeg sat mit hele håb. – Eders ord gælder meget! Vil I, da kan I, ved at tale min sag, på én gang slå mine misundelige efterstræbere til jorden, og stille mig på den plads, hvor jeg hører hjemme!"

"I har megen tillid til mig," svarede Salvator, "og efter at vi således nu ret er kommet til enighed om vor kunst, så ved jeg i sandhed heller ingen, for hvem jeg af alle kræfter hellere ville træde i kampen for, end for eder!"

Salvator betragtede endnu engang Antonios malerier, og blev stående foran ét, som han ganske særskilt berømmede, en Magdalena ved Frelserens fødder.

"I er her," sagde han, "afveget fra den sædvanlige måde, man plejer at fremstille denne Magdalena på. Eders er ikke den alvorlige jomfru, men snarere en yndig frimodig ung pige, men så vidunderlig dejlig, som om Guido selv havde malet dette billede. Der ligger et forunderligt trylleri i denne skønne skikkelse. I har malet med begejstring, og fejler jeg ikke, så lever originalen til denne Magdalena, og vil kunne træffes her i Rom. Tilstå sandheden, Antonio! I er forelsket!" – Antonio slog øjnene ned og sagde sagte og undseligt: "Intet undgår eders skarpe blik, min kære mester. Måske forholder det sig, som I siger, men bebrejd mig ikke for det! Dette billede sætter jeg selv højest, og har hidtil unddraget det for ethvert andet menneskes øjne som en skjult helligdom."

"Hvad?" afbrød Salvator ham, "har ingen af malerne set dette billede?"

"Nej. Ingen har set det," svarede Antonio.

"Nå, Antonio!" vedblev Salvator, mens hans øjne strålede af glæde, "så stol på, at jeg skal slå eders hadefulde, storagtige forfølgere til jorden, og skaffe eder den velfortjente hæder. Betro mig billedet, send det hemmeligt ved nattetid til min bolig, og lad kun mig sørge for resten. – Vil I gøre det?"

"Med usigelig glæde!" svarede Antonio: "Ak, jeg havde nu også ret lyst til at betro eder mine kærlighedsgenvordigheder; men det kommer mig for, som om jeg i dag, nu da vi har opladt hinanden vort inderste, hvad kunsten angår, ikke tør tale om andet. En anden gang kommer jeg vel også til eder med bøn om eders råd og bistand, hvad min kærlighed angår."

"I begge dele," svarede Salvator, "er jeg beredt til at tjene eder, når og hvor behøves!"

Idet han gik, vendte Salvator sig endnu engang om, og sagde smilende: "Hør Antonio, da I betroede mig, at I var en maler, faldt det mig tungt på sindet, at jeg havde talt om eders lighed med Sanzio. Jeg gruede allerede for at skulle se eder forfalde til de samme fjanterier, som man ser hos så mange af vore unge mennesker, der, når de har den flygtigste ansigtslighed med denne eller hin store mester, straks får travlt med at tilstudse deres skæg og hår på samme måde som han, og deri finder et kald til også i kunsten at ville efterligne hans manér, hvor meget end naturen sætter sig til modværge! – Ingen af os har i dag nævnt Raphaël, men stol på, at jeg i eders billeder tydeligt har sporet, at hele den himmel af guddommelige tanker, som åbenbarer sig i vor tidsalders største malers værker, er gået op for eder. – I har forstået Raphaël, og vil ikke svare mig, således som Velasquez nylig gjorde, da jeg spurgte ham om, hvad han

syntes om Sanzio: Titian, svarede han mig, er den største af alle malere, Raphaël forstår sig ikke på carnationen Note 2). Denne spanier! Kødet har han, men dette kød er ikke ordet. Og dog løfter de ham i San Luca til skyerne, fordi han engang har malet kirsebær, som spurvene pikkede i."

Efter nogle dages forløb traf det sig, at medlemmerne af San Lucas Akademi afholdt et møde i deres kirke for at bedømme de maleres arbejder, som havde meldt sig til optagelse i Akademiet. Der havde Salvator ladet Scacciatis skønne maleri opstille. Uvilkårligt blev alle malerne henrevet af dets kraft og skønhed; – og alles læber genlød af de mest umådelige lovtaler, da Salvator forsikrede, at det var en ung, tidligt afdød malers efterladenskab, og at han havde ført det med sig fra Neapel.

Det varede ikke længe, før hele Rom strømmede derhen for at beundre den unge ubekendte, afdøde kunstners maleri. Man var ganske enige om, at siden Guido Renis dage var intet sådant maleri blevet frembragt; ja man gik så vidt i sin velgrundede entusiasme, at man endog ville sætte denne underdejlige Magdalena over Guidos frembringelser af denne art. Iblandt de mangfoldige mennesker, som stadigt forsamlede sig foran Scacciatis maleri, lagde Salvator en dag mærke til en mand, som ved siden af sit øvrige højst besynderlige udseende bar sig ganske fjantet ad. Han var meget til års, høj, tør og tynd som en pind, af bleg ansigtsfarve, med en lang, spids næse, med en lige så lang hage, som tilmed tilspidsede sig i et lille fipskæg, og med grå, lynende øjne. På den blonde, tykke paryk havde han sat en højpuldet hat med en statelig fjer i; han bar en lille

mørkerød kappe med en mængde blanke knapper, en himmelblå, spansk-udskåret vams, store, med sølvfrynser besatte handsker, en lang kårde ved siden, lysegrå op over de krogede knæ trukne strømper, ombundet med gule bånd, og lignende gule sløjfer på skoene.

Denne besynderlige skikkelse stod nu ligesom fasttryllet foran billedet, snart hævede han sig på tåspidserne, snart sad han på hug og gjorde sig ganske lille, hoppede derpå i vejret med begge fødder på én gang, pustede og stønnede, kneb øjnene så tæt sammen at tårerne piblede frem, spærrede dem igen pludselig højt op, stirrede ufravendt på den skønne Magdalena, sukkede, og hviskede med fin, klagende fistelstemme: *"Ah carissima – benedettissima – ah Marianna – Mariannia – bellissima,"* etc. Salvator, som var særdeles forhippet på den slags figurer, trængte sig hen til den gamle og ville indlede en samtale med ham om dette Scacciatis billede, som syntes at henrykke ham så overordentligt; men uden at agte videre på Salvator, forbandede den gamle sin armod, der ikke tillod ham at byde en million for maleriet og indelukke det, så at ingen anden kunne rette deres sataniske blikke på det. Derpå hoppede han igen op og ned, og takkede Jomfruen og alle helgener for, at den forbandede maler var død, som ved at male dette himmelske billede styrtede ham i raseri og fortvivlelse.

Salvator sluttede heraf, at manden enten måtte være gal eller et ham ubekendt medlem af Akademiet San Luca.

Hele Rom var opfyldt af begejstring for Scacciatis fortryllende maleri, der var ikke tale om andet, og dette måtte vel allerede til fulde bevise arbejdets fortræffelighed. Da nu malerne atter havde forsamlet sig i San Lucas kirke for at

afgøre, hvem der skulle optages i Akademiet af de forskellige, som havde meldt sig, spurgte pludselig Salvator Rosa, om ikke den kunstner, som havde malet Magdalena ved Frelserens fødder, var værdig til at blive optaget i Akademiet. Alle malerne, selv den utilbørligt kritiserende ridder Josepin ikke undtaget, forsikrede enstemmigt, at en sådan høj mester ville have været en prydelse for Akademiet, og beklagede i de mest udsøgte talemåder, at han var død, skønt de i deres hjerter, lige så fuldt som hin gamle, priste Himlen for det. Ja, de gik endog så vidt i deres entusiasme, at de besluttede i hans grav at optage den kunsten for tidligt berøvede fortræffelige yngling til medlem, og at lade læse messer i den hellige Lucas kirke for hans sjæl. De bad derfor Salvator meddele dem fuldstændig underretning om den afdødes navn, fødselsår, fødested, osv.

Da rejste Salvator sig og sagde med høj røst: "I herrer! Den ære, I ville vise en død i hans grav, kan I bedre lade blive en levende til del, der endnu vandrer iblandt eder. Vid, at Magdalena ved Frelserens fødder, dette billede, som I med rette ophøjer så meget over alle andre malerier, som den nyere tid har frembragt, det er ikke en neapolitansk, allerede afdød malers efterladenskab, således som jeg foregav, for at eders dom kunne være uhildet; – dette maleri, dette mesterstykke, som hele Rom beundrer, hidrører fra *sårlægen Antonio Scacciatis* hånd!"

Stumme, forstenede, som ramte af et pludseligt lyn stirrede malerne på Salvator. Han frydede sig i nogle øjeblikke over deres forlegenhed, og vedblev derpå således: "Nå, I herrer! I har ikke villet tåle den gode Antonio iblandt eder, fordi han er en sårlæge; jeg synes derimod, at San Lucas ophøjede Akademi

netop trænger højligt til en kirurg til at få arme og ben trukket i led på de vanføre figurer, som udsendes fra så mange af eders maleres værksteder! – Men nu vil I vel ikke længere tage i betænkning at gøre, hvad I skulle have gjort for længe siden, nemlig at optage den dygtige maler Antonio Scacciati i San Lucas Akademi?"

Akademikerne slugte Salvators bitre pille, anstillede sig meget fornøjede over, at Antonio på en så afgørende måde havde godtgjort sit talent, og udnævnte ham med største højtidelighed til medlem af Akademiet.

Næppe var det blevet bekendt i Rom, at det var Antonio, som havde malet dette vidunderligt skønne billede, før lovprisninger, ja tilbud om store arbejders udførelse strømmede ind til ham fra alle sider; og således blev dette unge menneske ved Salvators kloge og snilde fremgangsmåde nu på én gang fremdraget af den uanselige stilling, han hidtil havde levet i, og kom, i samme øjeblik som han ville begynde sin egentlige kunstnerbane, til stor ære.

Antonio svømmede i salighed og glæde. Desto større var Salvators forundring, da ynglingen efter nogle dages forløb indfandt sig hos ham bleg, medtaget, og fuld af græmmelse og fortvivlelse. "Ak, Salvator," sagde Antonio, "hvad hjælper det mig nu, at I har bragt mig frem langt over alle forventninger, at jeg bliver overøst med ros og ære, at det herligste kunstnerliv ligger åbent for mig, da jeg dog er grænseløs ulykkelig, og netop det billede, som jeg næst eder, min kære mester, skylder sejren, redningsløst har afgjort min ulykkelige skæbne!"

"Rolig!" svarede Salvator, "forsynd eder ikke mod kunsten og mod eders eget billede! På den forskrækkelige ulykke, som skal

have ramt eder, tror jeg slet ikke. I er forelsket, og i den henseende vil jo nok alting føje sig efter eders ønsker; – det er det hele. De forelskede er ligesom børnene, der straks græder og skråler, når nogen rører ved deres dukker. Hold op med den lamenteren; det er noget, som jeg ikke kan udstå. Sæt eder der, og fortæl mig roligt, hvorledes det hænger sammen med eders hulde Magdalena og med eders kærlighedshistorie i det hele taget; sig mig, hvor de anstødsstene ligger, som vi må rydde bort; for jeg lover eder forud min hjælp. Jo eventyrligere de ting er, som vi må foretage os, desto kærere er det mig. I sandhed! Jeg føler igen blodet løbe rask i mine årer; jeg trænger ordentlig til at gøre nogle gale streger, min diæt fordrer det! Fortæl nu, Antonio! Men, som sagt, kønt og roligt, uden ak og ve!"

Antonio tog plads på den højryggede stol, Salvator havde skudt hen til ham ved det staffeli, han selv arbejdede på, og begyndte nu sin meddelelse på følgende måde:

"I Ripettagaden i det høje hus, hvis langt fremragende altan man straks bemærker, når man træder ind ad Porta del Popolo, bor den underligste gamle pràs, der måske findes i hele Rom: – en gammel pebersvend med alle sin stands fejl, gerrig, forfængelig, givende den unge mand, forlibt og naragtig! Han er høj, tør som en pind, går i broget spansk dragt, med blond paryk, spids hat, ridderhandsker, kårde ved siden ..."

"Stop, stop!" råbte Salvator, idet han afbrød ynglingen, "vent blot et øjeblik, Antonio!" Derpå drejede han billedet, han malede på, om, greb sortkridtet og tegnede på bagsiden med nogle få kække streger den sælsomme gamle mand, som han havde set skabe sig så naragtigt foran Antonios maleri.

"Alle helgener!" råbte Antonio, idet han, sin fortvivlelse ubeskåret, brød ud i en høj latter – "Alle helgener! Det er jo signor Pasquale Capuzzi, som han står og går! – netop ham, jeg taler om!"

"Nå, der ser I altså," sagde Salvator ganske roligt, "at jeg allerede kender den patron, som højst sandsynligt er eders grumme modstander! Men fortsæt endelig!"

"Signor Pasquale Capuzzi," vedblev Antonio, "er en hovedrig mand og desuden, som jeg allerede sagde eder, en smudsig gnier og topmålt nar. Det bedste ved ham er, at han elsker kunsten, især musik og maleri; men herved går der så meget narreri med i købet, at der slet ikke er noget udkomme med ham. Han holder sig selv for at være verdens største komponist, og for at være en sanger, som man ikke finder mage til i det pavelige kapel. Derfor ser han vor gamle Frescobaldi over hovedet, og mener, når han hører romerne tale om det forunderlige trylleri, der ligger i Ceccarellis stemme, at Ceccarelli ikke forstår sig mere på at synge end en rytterstøvle, men at han, Capuzzi, derimod godt ved, hvorledes man skal synge, når man vil fortrylle romerfolket. Og da pavens første sanger fører det stolte navn Odoardo Ceccarelli di Merania, så hører Capuzzi også gerne, at man kalder ham Pasquale Capuzzi di Senigaglia. For det var i Senigaglia, og, som folk vil påstå, i en fiskerbåd, at hans moder, skræmt ved synet af en pludseligt opdukkende sælhund, fødte ham, hvorved der er kommet en hel del sælhundeagtigt ind i hans natur. I sin ungdom bragte han en opera på teateret, der blev jammerligt udpebet; men dette helbredte ham ikke for den sygdom at komponere afskyelig musik; tværtimod svor han, da han havde hørt

Francesco Cavallis opera *Le Nozze de Teti e di Peleo*, at den store kapelmester havde lånt sine sublimeste tanker fra hans udødelige værker, – en påstand, som nær havde indbragt ham prygl og dolkestik. Endnu er han stadig yderst forhippet på at synge arier og at plage en stakkels gammel svindsottig guitar, der må stønne og sukke til hans evindelige skrålen. Hans tro Pylades er en lillebitte vantreven skrighals, som romerne kalder Pitichinaccio; og til dette par har, – ja gæt nu, – ingen anden end pyramidedoktoren sluttet sig, som giver toner fra sig som et melankolsk æsel, og dog mener, at han, bedre end Martinelli i det pavelige kapel, synger den fortræffeligste bas af verden. Disse tre værdige herrer kommer sammen om aftenen, stiller sig op på balkonen og synger der motetter af Carissimi, så at alle hunde og katte i nabolaget udbryder i et højt jammerskrig, mens alle mennesker ønsker denne infernalske trio Fanden i vold.

Hos denne naragtige signor Pasquale Capuzzi gik nu min fader ud og ind, eftersom han akkommoderede hans paryk og tilstudsede hans skæg. Efter min faders død overtog jeg forretningen, og Capuzzi var overordentlig veltilfreds med mig, dels fordi han påstod, at jeg, bedre end alle andre, forstod at give hans knebelsbart et dristigt sving opad, og vel også for en del af den grund, at jeg lod mig nøjes med det par usle quattrinoer, som han betalte mig for min umage. Dog bildte han sig ind, at han belønnede mig kongeligt ved, hver gang jeg havde studset hans skæg, med fast sammenknebne øjne at forekagle mig en arie af hans egen komposition, som sønderrev mine ørehinder, mens dog den gamles gale gebærder morede mig så kosteligt, at jeg blev ved at indfinde mig hos ham. – Så

kommer jeg da en dag ganske roligt op ad trappen, banker på, åbner døren, – og ser en ung pige, en lysets engel, træde mig i møde! – I kender min Magdalena! Det var hende! Forstenet bliver jeg stående. – Nej, Salvator! – Men I har forbudt mig at råbe O eller Ak! – Velan; jeg så den dejligste af alle dejlige unge piger, og blev gennemtrængt af den mest brændende kærlighed. Den gamle sagde småleende, at hun var en datter af hans afdøde broder Pietro i Senigaglia, at hun hverken havde forældre eller søskende i live, og at han havde taget hende til sig som hendes onkel og formynder. I kan tænke, at fra nu af blev Capuzzis hus mit paradis; men jeg kunne bære mig ad, som jeg ville, – aldrig lykkedes det mig, endog kun et øjeblik at blive ene med Marianna. Dog lod hendes blik og mangt et stjålent suk, ja mangt et håndtryk mig ikke tvivle om min lykke. – Den gamle læste mine tanker, hvilket da næppe kan have været vanskeligt. Han ytrede, at min opførsel aldeles ikke behagede ham, og spurgte, hvad jeg da egentlig ville. Åbenhjertigt tilstod jeg ham, at jeg elskede Marianna af ganske hjerte, og at jeg ikke kendte nogen større jordisk lykke, end den at ægte hende. Da målte Capuzzi mig fra top til tå med øjnene, brast i en hånlig latter, og sagde, at han aldrig havde tænkt sig, at slige høje tanker kunne spøge i en ussel skæggeskrabers hjerne. – Vreden fik overhånd hos mig, og jeg svarede, at han meget godt vidste, at jeg ikke var nogen ussel skæggeskraber, men derimod en duelig sårlæge, samt at jeg desforuden, hvad den herlige malerkunst angik, var en tro discipel af den store Annibal Caracci og af den uovertrufne Guido Reni. Den nederdrægtige Capuzzi brød ud i en endnu stærkere latter, og sagde derpå i sin afskyelige fisteltone: 'Ej, ej, min sødeste signor skæggeskraber, min

fortræffeligste signor sårlæge, min huldsaligste Annibal Caracci, min dyrebareste Guido Reni, rejs Fanden i vold, og lad eder ikke se igen her, om I ønsker at slippe fra det med hele lemmer!' Med disse ord greb den gamle vinkelben mig, og havde intet ringere i sinde end at kaste mig ud af døren og ned ad trapperne. – Nej, det var ikke til at holde ud! Rasende greb jeg den gamle og endevendte ham, så han højt skrigende stak benene i vejret. Derpå fo'r jeg ned ad trapperne og ud af døren, som da dermed var lukket for mig. – Således stod nu sagerne, da I kom til Rom, og Himlen indgav den gode pater Bonifacio den tanke at føre mig til eder; og da det så derefter ved eders snildhed var lykkedes mig at nå, hvad jeg hidtil forgæves havde tragtet efter, da lucanerne havde optaget mig iblandt sig, og hele Rom havde ødslet et så overvættes rigeligt mål af ære og berømmelse på mig, gik jeg uden videre op til den gamle, og stod pludselig for ham i hans stue som en truende ånd. Sådan må jeg i det mindste have set ud i hans øjne, for han blev så bleg som et lig, og veg, skælvende over hele legemet, om bagved et stort bord. – I en alvorlig og bestemt tone foreholdt jeg ham nu, at der ikke længere gaves nogen skæggeskraber og sårlæge, men derimod en berømt maler, et medlem af San Lucas Akademi, der hed Antonio Scacciati, samt at han vel ikke ville nægte denne sin nieces hånd. – Men da skulle I have set, hvilket raseri den gamle kom i. Han hylede og slog om sig med armene, som om han var besat af Djævelen. Han skreg, at jeg tragtede ham efter livet som den ryggesløseste morder, at jeg havde frastjålet ham hans Marianna ved at anbringe hendes portræt på dette billede, som havde sat ham i raseri og fortvivlelse, da nu hele verden med glubende umættelige øjne kunne beskue hans

Marianna, hans håb, hans alt! – Men jeg skulle tage mig i agt, han skulle brænde huset af over mit hoved, for at jeg kunne indebrænde tillige med alle mine malerier. – Og derpå begyndte han at skrige så umådeligt: ild, – mord, – tyve, – hjælp! – at jeg forskrækket skyndte mig at komme ud af huset. Den gamle Capuzzi er forlibt op over begge ører i sin niece, han indespærrer hende, og vil, om det ellers lykkes ham at få dispensation, tvinge hende til den afskyeligste forbindelse! – Alt håb er ude!"

"Ja, naturligvis!" sagde Salvator leende, "jeg mener ellers, at sagerne aldrig kunne stå fortræffeligere! – Marianna elsker eder! det er I jo vis på! og altså kommer det kun an på at rive hende ud af den gamle forrykte signor Capuzzis kløer. Jeg ser da ingen tænkelig grund til, at dette ikke skulle lykkes for to sådanne raske og stærke mennesker som os! – Frisk mod, Antonio! I stedet for som en håbløs elsker at klage, sukke og dåne, er det bedre, muntert at pønse på Mariannas befrielse. – Ja, Antonio, hvor vi skal tage den gamle nar ved næsen! De galeste streger er mig knap gale nok, når det gælder om sådanne tings iværksættelse. Jeg vil straks afsted og se at få mere at vide om den gamle og om hans levemåde. I tør slet ikke lade eder se; gå derfor smukt hjem, og kom igen i morgen ganske tidligt, for at vi kan overlægge planen til vort første angreb."

Med disse ord strøg han farven ud af sin pensel, og ilede til Corsoen, mens Antonio, beroliget og med genoplivet håb gik hjem, som Salvator havde befalet ham.

3

Signor Pasquale Capuzzi indfinder sig i Salvator Rosas bolig og hvad herved tildrog sig; et listigt anslag af Salvator Rosa og Scacciati, og følgerne af dette.

Antonio forundrede sig ikke så lidt over, næste morgen at høre Salvator på det nøjagtigste beskrive ham Capuzzis hele daglige levemåde, som han imidlertid havde udforsket: – "Den stakkels Marianna bliver pint på en ganske djævelsk måde af den vanvittige gamle. – Han sukker og smisker for hende hele dagen, og, hvad der endnu er værre, – for at røre hendes hjerte foresynger han hende alle mulige forlibte arier, som han nogensinde har komponeret eller villet komponere. Dertil er han så skinsyg, at det grænser til galskab; ja hans mistænksomhed tilstår hende ikke engang den sædvanlige kvindelige opvartning, da han frygter for de kærlighedsintriger, som en tjenestepige måske kunne forledes til deltagelse i. Derimod viser der sig hver morgen og hver aften et lille afskyeligt spøgelse med hule øjne og blege indfaldne kinder, som forretter en tjenerindes opvartning hos den skønne Marianna; og dette spøgelse er ingen anden end den usle dværg Pitichinaccio, som må iføre sig kvindeklæder. – Går Capuzzi ud, så låser og lukker han alle dørene på det omhyggeligste, og desuden lader han en karl holde vagt, som forhen har været bravo [Note 3)], derefter sbirre [Note 4)], og nu bor i Capuzzis hus. At trænge ind i hans bolig synes derfor at være umuligt; og dog lover jeg eder, Antonio, at I allerede i løbet af næste nat skal

komme til at opholde eder hos Capuzzi i hans egen stue og se eders Marianna, skønt rigtignok denne gang kun i Capuzzis nærværelse."

"Hvad siger I," råbte Antonio ganske begejstret, "hvad siger I, Salvator; i næste nat?"

"Stille," vedblev Salvator, "stille, Antonio, og lad os roligt overveje, hvorledes vi sikrest kan udføre den plan, jeg har udtænkt! – For det første må jeg sige eder, at jeg allerede forud havde sat mig i forbindelse med signor Capuzzi uden at ane det. Det jammerlige spinet, som står hist henne i krogen, tilhører den gamle, og jeg skal betale ham den uhyre købesum af ti dukater for det. – Da jeg var blevet rask igen, længtes jeg efter musik, som er min trøst og husvalelse. Jeg bad min værtinde skaffe mig et instrument, og fru Caterina kom straks under vejr med, at et fortræffeligt spinet var til fals i Ripettagaden hos en gammel herre. Instrumentet blev hentet, og jeg bekymrede mig hverken om prisen eller ejermanden, – da jeg i går aftes ganske ved et tilfælde erfarede, at ingen anden end den ærlige signor Capuzzi havde fattet den beslutning at prakke mig dette hans gamle brøstfældige spinet på halsen. Fru Caterina havde nemlig henvendt sig til en kone af sit bekendtskab, som bor i Capuzzis hus, oven i købet i samme etage; – og hermed ved I nu også, hvorfra jeg har alle mine smukke efterretninger!"

"Ha!" råbte Antonio, "så er indgangsdøren opdaget, – eders værtinde –"

"Jeg ved det, Antonio!" faldt Salvator ham i talen, "jeg ved godt, hvad I vil sige. Ved fru Caterinas hjælp mener I at finde vejen til eders Marianna; men den plan duer slet ikke; fru

Caterina er meget for sladderagtig; hun kan ikke holde på den mindste hemmelighed, og kan derfor ikke på nogen måde bruges til vort forehavende. Men hør nu roligt på mig! – Hver aften i mørkningen, når det lille skrigende utyske har endt sin kvindegerning i huset, bærer signor Pasquale det hjem på armen, hvor surt det end falder ham formedelst hans krogede knæ og tynde skanker; for ikke for alverden ville den frygtsomme Pitichinaccio sætte en fod på Roms stenbro om aftenen. Nå, når altså ..."

I dette øjeblik blev der banket på Salvators dør, og til begges største forbavselse trådte signor Pasquale Capuzzi ind i fuld pragt og herlighed. – Så snart han så Scacciati, blev han stående som om han var lamslået i alle sine lemmer, spærrede øjnene højt op og snappede efter vejret, som om hans åndedræt var ved at gå i stå. Men Salvator sprang hastigt hen til ham, greb begge hans hænder og råbte: "Bedste signor Pasquale, hvor hædrende for mig er ikke eders nærværelse i min ringe bolig! Sikkert er det eders kærlighed til kunsten, der skaffer mig denne ære. I vil sagtens se, om jeg har frembragt noget nyt, – måske endog bestille et arbejde hos mig, – tal, bedste signor Pasquale! Hvori kan jeg være eder til tjeneste?"

"Jeg har," stammede Capuzzi med synlig anstrengelse, "jeg har noget at tale med eder om, bedste signor Salvator! – men – alene! ... når I er alene! Tillad, at jeg bortfjerner mig nu, og kommer igen på en belejligere tid."

"På ingen måde," sagde Salvator, mens han holdt på den gamle, "på ingen måde, min bedste signor! I kommer ikke af stedet! I kunne ikke komme til mig i noget belejligere øjeblik, for da I er en beundrer af den ædle malerkunst, og da I er alle

dygtige maleres velynder, så vil det ikke være eder nogen ringe glæde, at jeg herved kan forestille eder Antonio Scacciati, vor tids ypperste maler, den kunstner, hvis vidunderlige Magdalena ved Frelserens fødder hele Rom har beundret med den mest glødende entusiasme. Sikkert er også I ganske og aldeles opfyldt af dette billede, og har vist meget ivrigt ønsket selv at lære den glimrende mester at kende."

Den gamle blev overfaldet af en heftig skælven og rystede ligesom af feberkulde, mens han sendte den arme Antonio brændende, rasende blikke. Men denne trådte hen til den gamle, bukkede med fri anstand for ham, og forsikrede, at han priste sig lykkelig ved så uformodet at træffe på signor Pasquale Capuzzi, hvis dybe kundskab i musikken såvel som i malerkunsten ikke blot Rom, men hele Italien beundrede; og anbefalede sig desuden til hans protektion.

At Antonio anstillede sig, som om det var første gang, han så ham, samt at han tiltalte ham i så smigrende udtryk, bragte den gamle på engang til sig selv igen. Han tvang sig til et smiskende smil, og strøg, da Salvator havde sluppet hans hænder, sine knebelsbarter i vejret, mens han fremstammede nogle uforståelige ord, hvorpå han vendte sig til Salvator, som han anmodede om udbetalingen af de ti dukater for det solgte spinet.

"Siden vil vi afgøre den lumpne bagatel, bedste signor," svarede Salvator, "men behag nu først at betragte skitsen til et maleri, som jeg netop har udkastet, samt at drikke et glas ædel syrakusanervin med mig." Med disse ord stillede han sin skitse på staffeliet, skød en stol frem til den gamle, og rakte ham, da

han var kommet til sæde, en stor skøn pokal, hvori den ædle syrakusaner perlede.

Den gamle drak alt for gerne et glas god vin, når det ingen penge kostede ham, til at han skulle have afslået tilbuddet; og da han nu tillige i sit hjerte nærede håb om at få ti dukater for et mørt og udlevet spinet, og sad foran et fortræffeligt, med stor dristighed udkastet kunstværk, hvis vidunderlige skønhed han meget godt forstod at vurdere, så måtte han også blive særdeles behageligt til mode. Dette velbehag ytrede han da også, idet han smiskede ret angenemt, lukkede øjnene halvt i, flittigt strøg sine knebelsbarter og fipskæg, og den ene gang efter den anden hviskede: "Herligt, kosteligt!" uden at man ret vidste, om han mente maleriet eller vinen.

Da nu den gamle således var blevet fuldkommen vel tilpas igen, begyndte Salvator samtalen på ny med den pludselige ytring: "Men sig mig dog, min bedste signor, I skal jo have en vidunderlig dejlig niece ved navn Marianna! – Alle vore unge herrer løber uophørligt, som drevet af et forelsket vanvid, til Ripettagaden, og vrider sig næsten halsen af led ved at stirre op til eders balkon, blot for at se et glimt af eders hulde Marianne og opsnappe et eneste blik af hendes himmelske øjne."

Flygtet var nu pludselig al glæden og al den behagelige smisken fra den gamles ansigt, hvor den gode vin netop havde fremkaldt dem. Mørkt stirrede han hen for sig, og sagde barsk: "Ja, der ser man den fordærvede ungdoms slethed. Efter børn sender de deres fanatiske blikke, de afskyelige forførere! – For jeg forsikrer eder, bedste signor, min niece Marianna er et rent barn! knap vokset fra ammen."

Salvator førte andre ting på bane, og den gamle kom sig igen, men just som han med nyt solskin i ansigtet satte den velfyldte pokal til læberne, begyndte Salvator på ny: "Sig mig dog, min bedste signor, har virkelig eders sekstenårige niece, den hulde Marianna et så vidunderlig skønt kastanjebrunt hår og sådanne øjne fulde af himmelsk glæde og salighed, som Antonios 'Magdalena'? – for dette er den almindelige påstand."

"Jeg ved ikke," svarede den gamle i en endnu barskere tone end før, "jeg ved det ikke! Men lad os tie om min niece; vi kunne jo veksle betydeligere ord om den ædle kunst; eders skønne billede opfordrer os så naturligt til det."

Da nu Salvator, hver gang den gamle satte pokalen til munden, for at tage sig en dygtig slurk, stedse på ny begyndte at tale om den skønne Marianna, sprang til sidst den gamle ganske rasende op fra stolen, satte pokalen så heftigt på bordet, at den nær var gået i stykker, og råbte med skingrende stemme: "Ved den sorte Pluto i Helvede, ved alle furierne! I gør mig eders vin til gift, ja til gift! – Men jeg mærker, at I og denne smukke signor Antonio vil have mig til bedste! Men det skal kun lykkes eder slet! Betal straks de ti dukater, I er mig skyldig, og så giver jeg eder og eders kammerat, skæggeskraberen Antonio, døden og djævelen!"

Salvator skreg, ligesom om han blev overvældet af den mest rasende vrede: "Hvad? I understår jer i at behandle mig sådan her i min egen stue? – Ti dukater skal jeg betale jer for den rådne kasse, som træormene for længe siden har boret hver eneste tone ud af? – Ikke ti, ikke fem, ikke tre, ikke én dukat skal I få for det spinet, som knap er en quattrino værd. Bort med den elendige tingest!" – og med disse ord sparkede

Salvator den over ende, så at strengene gave en høj jammertone fra sig.

"Ha!" hvinede Capuzzi, "endnu gives der lov og ret i Rom; – i arrest, i arrest lader jeg eder trække! i det dybeste fængsel lader jeg eder kaste!" og dermed ville han storme ud af døren ligesom en brusende haglsky. Men Salvator holdt ham med begge armene, trykkede ham igen ned i lænestolen, og hviskede ham med den sødeste stemme i øret: "Min bedste signor Pasquale! Mærker I da ikke at jeg kun gør lidt løjer med eder? – Ikke ti, men *tredive* blanke dukater skal I have for eders spinet!" Og så længe vedblev han at gentage ordene: "Tredive blanke, klingende dukater!" at Capuzzi omsider sagde med mat, afmægtig stemme: "Hvad er det, I siger, bedste signor? Tredive dukater for spinettet uden reparationsomkostninger?" – Nu slap Salvator den gamle og forsikrede, at han med sin ære indestod ham for, at inden en time ville spinettet være tredive, nej fyrre dukater værd, og at signor Pasquale skulle få så mange penge for det, hvis han ville sælge det.

"Tredive, fyrre dukater," mumlede den gamle, idet han med et dybt suk trak vejret igen, "men – I har ærgret mig skrækkeligt, signor Salvator!" – "Tredive dukater," gentog Salvator. Den gamle smiskede, men derpå begyndte han igen: "I har såret mig i mit inderste, signor Salvator!" – "Tredive dukater!" faldt Salvator ham i ordet, og vedblev så utrætteligt at gentage dette argument, så længe den gamle endnu surmulede, at denne til sidst glad udbrød: "Ja, kan jeg få tredive, – fyrre dukater for mit spinet, så er alt glemt og tilgivet, min bedste signor!"

"Dog har jeg endnu," begyndte Salvator, "en lille betingelse at stille, førend jeg opfylder mit løfte, og den kan I, værdigste

signor Pasquale Capuzzi di Senigaglia meget let opfylde. – I er den største komponist i hele Italien, og desuden den fortræffeligste sanger, man kan tænke sig. Jeg har med henrykkelse hørt den store scene i operaen *Le Nozze di Teti e Peleo*, som den nederdrægtige Francesco Cavalli har tyvstjålet fra eder og udgiver for sit eget arbejde. – Ville I, mens jeg gør dette spinet i stand, foredrage mig denne arie, så ved jeg i sandhed intet andet, der kunne være mig behageligere."

Den gamle fortrak munden til det sødeste smil, blinkede med sine små grå øjne, og sagde: "Man mærker nok, at I er en dygtig mester, bedste signor; for I besidder smag, og ved bedre at sætte pris på værdige mænd end de utaknemmelige romere. – Ja hør! hør denne arie frem for alle andre arier!"

Med disse ord rejste den gamle sig, hævede sig på tåspidserne, bredte armene ud og kneb begge øjnene i, så han ganske lignede en hane, der sætter sig i positur til at gale, og begyndte straks at skrige således op, at væggene rystede, og øjeblikket efter fru Caterina med begge sine døtre styrtede ind i værelset, idet hun ikke troede andet end at dette forfærdelige jammerskrig forkyndte én eller anden slet ulykke. Ganske forbavsede blev de stående i døren, da de fik øje på den højt galende gamle, og udgjorde således den mageløse virtuos Capuzzis publikum.

Imidlertid havde Salvator rejst spinettet op igen, slået låget tilbage, grebet paletten, og med dristig hånd og kraftige penselstrøg begyndt det vidunderligste maleri, man kunne tænke sig, på selve spinetlåget. Hovedtanken var en scene i Cavallis opera *Le Nozze di Teti*, men deri blandede sig på en yderst fantastisk måde en mængde andre personer, blandt

andre: Capuzzi, Antonio, Marianna (med troskab gengivet efter Antonios "Magdalena"), Salvator, fru Caterina og begge hendes døtre med genkendelige ansigtstræk, ja endog pyramidedoktoren manglede ikke; og det hele var så kunstforstandigt, sindrigt og genialt ordnet, at Antonio ikke kunne skjule sin forbavselse over mesterens geni og mageløse herredømme over penslen.

Den gamle lod det ikke bero ved den scene, Salvator havde forlangt at høre, men han sang, eller rettere sagt galede, uden ophør, aldeles revet hen af sit musikalske vanvid, idet han ved de grueligste recitativer arbejdede sig igennem fra én rædsom arie til en anden. Da Dette vel næsten havde varet i to timer, sank han kirsebærrød i ansigtet og ganske åndeløs ned i lænestolen. Men i samme øjeblik havde også Salvator udført sin skitse så vidt, at alt var blevet levende, og det hele i nogen afstand lignede et fuldført maleri.

"Jeg har holdt ord med hensyn til eders spinet, bedste signor Pasquale," hviskede Salvator den gamle i øret, og denne fo'r op ligesom af en dyb søvn. Pludselig faldt hans blik på det malede spinetlåg, som stod opslået lige foran ham; – da spærrede han øjnene højt op, som om han havde set et mirakel, satte den spidse hat på sin paryk, tog stokken under armen, sprang i ét sæt hen til spinettet, rev låget ud af hængslerne, løftede det højt over hovedet, og løb som en besat ud af døren, ned ad trappen, ud af huset, og hen ad gaden, mens fru Caterina og hendes døtre sendte en høj latter efter ham.

"Den gamle gnier ved nok," sagde Salvator, "at han blot behøver bære det malede låg hen til grev Colonna eller til min ven Rossi, for at få fyrre dukater for det, eller mere endnu."

Salvator og Antonio overtænkte nu deres angrebsplan, som allerede næste nat skulle iværksættes. Vi skal lige straks se, hvad disse to sammensvorne foretog sig, og hvor vidt deres anslag lykkedes for dem.

Da natten var brudt frem, bar signor Pasquale som sædvanlig, efter at han havde låset og lukket dørene forsvarligt, den lille forklædte uting til dens bopæl. Hele vejen klynkede og mjavede den lille over, at ikke nok med at måtte synge sig en svindsot på halsen ved Capuzzis arier og brænde sine fingre fordærvede ved at koge makaroni, blev han nu oven i købet brugt til en tjeneste, som ikke indbragte ham andet end dygtige ørefigener og den behagelighed at blive trådt på tæerne, hvilke to ting i rigeligt mål blev tildelt ham af den skønne Marianna, hver gang han blot nærmede sig hende. Den gamle trøstede ham så godt, han kunne, og lovede ham fuldt op af sukkergodt ligesom hidtil, ja forpligtede sig endog, da den lille slet ikke ville holde op med at lamentere, til at lade fremstille en pæn lille abbatekjole til ham af en gammel plysses vest, som den lille allerede længe havde betragtet med begærlige blikke. Puslingen forlangte også paryk og kårde, og mens de kapitulerede om dette, ankom de til Bergognonagaden, for der boede Pitichinaccio, og det netop fire huse fra Salvators bopæl.

Den gamle satte puslingen forsigtigt ned og åbnede gadedøren, hvorpå de begge, den lille foran og den gamle bagefter, steg op ad trappen, der havde megen lighed med en hønsestige. Men de var knap kommet halvt op, før der på den øverste trappegang opstod et frygteligt spektakel, og en vild,

beruset karl lod sin stemme høre, idet han anråbte alle djævle i Helvede om at vise ham vejen ud af dette bandsatte hus. Pitichinaccio trykkede sig tæt op til væggen, og bad Capuzzi for alle helgeners skyld at gå foran; men næppe var Capuzzi steget et par trin til vejrs, før karlen styrtede ned fra det øverste af trappen, rev Capuzzi med sig i faldet, og tumlede midt ud på gaden med ham. Der blev de liggende, Capuzzi nederst og den berusede oven på ham ligesom en møllesæk. Capuzzi skreg og hylede om hjælp, hvorpå også straks efter to mand indfandt sig, som med megen anstrengelse befriede signor Pasquale for hans byrde. Da de havde rejst karlen op, svinglede han bort under eder og forbandelser.

"Hellige jomfru, hvordan er det dog gået eder, signor Pasquale? – Hvorledes kommer I her i gaden ved nattetider? – Hvad var det for et klammeri, I havde i dette hus?" spurgte Antonio og Salvator i munden på hinanden, for det var ingen andre end dem, der var ilet ham til hjælp.

"Det bliver min død!" stønnede Capuzzi, "den forbandede hund har brudt alle mine lemmer sønder og sammen, så at jeg ikke kan røre mig."

"Lad os dog se!" sagde Antonio, idet han befølte ham over hele legemet, og pludselig kneb ham så stærkt i det højre ben, at Capuzzi hvinede højt.

"Alle helgener!" råbte Antonio ganske forskrækket, "bedste signor Pasquale, I har brækket det højre ben på det aller farligste sted! Får I ikke hastig hjælp, så er I dødsens inden kort tids forløb, eller bliver i det mindste halt, så længe I lever!"

"Min bedste signor Antonio," klynkede Capuzzi, "I nærer fjendtlige tanker imod mig, jeg ved det!" – "Ak," afbrød Salvator

ham, "her kan jo ikke længere være mindste tale om fjendskab; eders liv og helbred er i fare, og det er grund nok for den ærlige Antonio til at komme eder til hjælp med hele sin duelighed i sårlægekunsten. Tag fat, min kære Antonio!"

De løftede nu varsomt den gamle op fra gaden, mens han beklagede sig over de ulideligste smerter, og bar ham ind i Salvators bolig.

Fru Caterina forsikrede, at hun havde haft anelser om en eller anden ulykke, og derfor ikke havde begivet sig til ro. Så snart hun fik øje på den gamle, udbrød hun i en strøm af bebrejdelser imod ham over hele hans uforsvarlige opførsel. "Jeg ved godt," sagde hun, "jeg ved godt, signor Pasquale, hvem det er, I nu igen har båret hjem! I bilder jer ind, at eders skønne niece Marianna i eders hus ikke behøver at have nogen kvindelig opvartning; og I misbruger ret skammeligt og ugudeligt den stakkels Pitichinaccio, som I giver kvindeklæder på. Men ser I vel: *ogni carne ha il suo osso*, hvert stykke kød har sit ben! Vil I have en ung dame hos eder, så må I også have piger! *Fate il passo secondo la gamba*, lad skridtet have længde som benet når, men forlang hverken mere eller mindre, end hvad ret er, af eders Marianna. Indespær hende ikke som en fange, gør ikke eders hus til et fængsel for hende, *asino punto convien che trotti*, er man på rejsen, så må man afsted. Men I er en ugalant, hårdhjertet mand, og vel endog, hvad jeg da ikke vil håbe, forlibt og skinsyg i eders høje alder. Tilgiv at jeg siger eder det alt sammen rent ud, men: *chi ha nel petto fiele, non puo sputar miele*, hvad hjertet er fuldt af, løber munden over med! – og hvis I nu ikke dør af eders benbrud, som sagtens i eders høje alder kunne synes rimeligst, så vil dette vel tjene eder til advarsel om at give eders

niece frihed til at gøre, hvad hun vil, og til at ægte et net ungt menneske, jeg ved nok hvem."

Således gik det i én strøm, mens Antonio og Salvator forsigtigt klædte den gamle af og lagde ham på sengen. Fru Caterinas ord var lutter dolkestik, der jog ham dybt ind i hjertet; men så ofte han ville have et ord indført, betydede Salvator ham, at al talen var farlig for ham, og således måtte han nedsluge al den bitre galde, som hendes ord frembragte i ham. Salvator sendte til sidst fru Caterina afsted for efter Antonios anordning at hente noget isvand.

Salvator og Antonio overbeviste sig om, at den karl, de havde posteret i Pitichinaccios bolig, havde gjort sine sager fortræffeligt. Med undtagelse af nogle blå pletter havde Capuzzi ikke fået mindste skade, hvor frygteligt end hans fald tilsyneladende havde været. Antonio lagde skinner om den gamles højre fod og snørede dem sammen, så han ikke kunne røre den. Desuden omviklede de ham med lagener, der var vædet med isvand, under påskud af, at det skulle afværge inflammation, så at den gamle rystede ligesom i feberkulde.

"Min gode signor Antonio," stønnede han med svag stemme, "er det ude med mig? – må jeg dø?"

"Berolig eder kun, signor Pasquale," svarede Antonio, "eftersom I med så stor standhaftighed har udholdt den første forbinding uden at besvime, så synes faren nu at være overstået. Men den omhyggeligste pleje er nødvendig, og I må foreløbig ikke noget eneste øjeblik savne sårlægens nærværelse."

"Ak, Antonio," jamrede den gamle, "I ved, hvor kær jeg har jer; hvor højt jeg agter eders talenter! – Forlad mig ikke! – Ræk mig

eders kære hånd! – sådan! – Ikke sandt, min gode kære søn, I forlader mig ikke?"

"Er jeg end," svarede Antonio, "ikke længere sårlæge, og har jeg end ellers ganske opgivet dette mig forhadte håndværk, så vil jeg dog gøre en undtagelse med eder, signor Pasquale, og ikke undslå mig for denne kur, hvorfor jeg ikke forlanger andet af eder, end at I atter skænker mig eders venskab og tillid. – I har været temmelig hård imod mig."

"Tal ikke om det!" hviskede den gamle, "tal ikke om det, min bedste Antonio!"

"Men," vedblev Antonio, "eders niece vil vist ængste sig ihjel af forskrækkelse over, at I endnu ikke er kommet hjem. I har det efter omstændighederne ret godt, og vi vil derfor, så snart dagen bryder frem, bære eder hjem til eders bopæl. Der skal jeg så endnu engang efterse forbindingen, gøre lejet i stand for eder, som det skal være, og sige eders niece besked om alt, hvad hun har at gøre, for at I ret snart kan komme jer igen."

Den gamle sukkede dybt, lukkede øjnene, og forblev tavs i nogle øjeblikke. Derpå rakte han Antonio sin hånd, trak ham tæt hen til sig og sagde: "Ikke sandt, bedste signor, det med Marianna, det var kun eders spøg, kun sådan et overgivent indfald, lidt lystighed af den slags, som kan falde jer unge mennesker ind?"

"Nej, hav dog ikke sådanne tanker om mig, signor Pasquale!" svarede Antonio, "sandt er det, at eders niece stak mig lidt i øjnene; men nu har jeg fået ganske andre ting i hovedet; og jeg er, om jeg skal sige den rene sandhed, ret vel tilfreds med, at I så kort affærdigede mine tåbelige tilbud. Jeg indbildte mig at være forelsket i eders Marianna, og så dog kun i hende en skøn

model til min Magdalena. Deraf må det vel være kommet, at Marianna er blevet mig ganske ligegyldig, efter at jeg har fuldført dette maleri."

"Antonio!" råbte den gamle, "Antonio, du Himlens velsignede! Du min trøst, min hjælp, min husvalelse!"

"I sandhed!" sagde Salvator, "i sandhed, signor Pasquale, kendte man eder ikke som en alvorlig og forstandig mand, der fuldkommen vel ved, hvad der sømmer sig for hans høje alder, så skulle man virkelig tro, at I til raseri selv har forelsket eder i eders sekstenårige niece!"

Den gamle åbnede atter øjnene, stønnede og jamrede sig over de gruelige smerter, som med fordoblet heftighed vendte tilbage.

Morgenrøden dæmrede nu og strålede ind ad vinduet. Da sagde Antonio til den gamle, at det nu var på tide at få ham bragt hen til hans bopæl i Ripettagaden. Signor Pasquale svarede med et dybt klagende suk. Salvator og Antonio løftede ham op fra sengen, indhyllede ham en stor kappe, som i sin tid havde været båret af fru Caterinas ægteherre, og som hun lånte dem. Den gamle bad dem, dog for alle helgeners skyld at tage de skrækkelige isomslag af, som hans hoved var omviklet med, og påsætte ham hans paryk og fjerhat. Også bad han Antonio om muligt at bringe hans knebelsbarter i orden, for at hans Marianna ikke skulle blive alt for forfærdet over hans udseende.

To lastdragere stod allerede udenfor huset med en bærebør. Fru Caterina bar sengeklæder ned, mens hun uophørligt skældte den gamle ud og indblandede utallige ordsprog i sin tale; og således indpakket og udskældt blev derpå den gamle båret hjem, ledsaget af Salvator og Antonio.

Så snart Marianna så sin onkel i denne ynkværdige tilstand, brød hun ud i høje klager, en tårestrøm styrtede ned ad hendes kinder, og uden at agte på sin elskede, greb hun den gamles hænder, trykkede dem til sine læber, og jamrede over den skrækkelige ulykke, der var tilstødt ham. Så dyb medlidenhed følte det fromme barn med den gamle, der pinte og plagede hende så afskyeligt med sit vanvittige elskovsraseri. Men i samme øjeblik røbede hun også kvindens medfødte, allerinderste natur; for et betydningsfuldt blik fra Salvators side var fuldkommen tilstrækkeligt til at oplyse hende om sagens hele sammenhæng. Nu først så hun hemmeligt og højt rødmende på den lykkelige Antonio, og det var et vidunderlig smukt syn at se, hvorledes et skalkagtigt smil sejrende brød frem gennem tårerne. Salvator havde slet ikke tænkt sig denne lille skønhed nær så uforlignelig smuk og yndig, som han virkelig fandt hende, og idet han næsten kom til at misunde Antonio hans lykke, følte han dobbelt nødvendigheden af, hvad det så skulle koste, at udfri den arme Marianna af Capuzzis vold.

Da signor Pasquale således var blevet modtaget af sin skønne niece med langt større ømhed, end han fortjente, forglemte han straks al sin modgang, smiskede, spidsede læberne, nappede sig i knebelsbarterne, gav og stønnede sig – ikke længere af smerte, men af lutter forlibthed.

Antonio gjorde nu lejet i stand efter kunstens regler, snørede skinnerne endnu fastere om Capuzzis ben, og omviklede desforuden det venstre ben således, at den gamle kom til at ligge lige så ubevægelig som en trædukke. Derpå begav Salvator sig bort, og overlod de elskende til deres lyksalighed.

Den gamle lå begravet i dynerne, og til overflod havde Antonio endnu bundet ham et tykt, med stærktlugtende spiritus vædet klæde om hovedet, så at han ikke kunne høre det mindste til de elskendes hvisken, mens disse nu for første gang ret udgød deres hjerter for hinanden, og under tårer og brændende kys tilsvor hinanden evig troskab. Den gamle havde ikke ringeste anelse om, hvad der tildrog sig, for Marianna spurgte hyppigt til hans befindende, og tillod ham endog at trykke hendes lille hvide hånd til sine læber.

Da det var blevet højlys dag, ilede Antonio bort, for, som han sagde, at hente de fornødne lægemidler til den gamle, – men egentlig for at pønse på, hvordan han, i det mindste for nogle timer, kunne sætte den gamle i en endnu hjælpeløsere tilstand, og for at overlægge med Salvator, hvad der så videre var at gøre.

4

Et nyt anslag, som Salvator Rosa og Antonio Scacciati iværksatte imod signor Pasquale Capuzzi, samt hvad derefter videre tildrog sig.

Næste morgen kom Antonio fuld af mismod og græmmelse til Salvator. –

"Nå, hvordan går det?" råbte Salvator ham i møde, "hvorfor hænger I således med hovedet? Hvad er der dog hændt eder, I alt for lykkelige menneske, som nu hver dag kan ses med og kysse og omfavne eders elskede?"

"Ak, Salvator!" råbte Antonio, "med min lykke er det rent ude; Fanden har bestemt sit spil med mig! – Vor plan er strandet, og vi står nu i åben fejde med Capuzzi, – o den fordømte Capuzzi!"

"Så meget desto bedre!" sagde Salvator, "men fortæl mig da nu, hvad der har tildraget sig?"

"Forestil eder blot," begyndte Antonio, "da jeg i går efter en fraværelse på i det højeste to timer vender tilbage til Ripettagaden med allehånde essenser, ser jeg den gamle fuldkommen påklædt stå udenfor sin dør, og bagved ham på trappen pyramidedoktoren og den fordømte sbirre, og mellem benene på dem noget småt broget, som jeg tror var den lille vantrivning Pitichinaccio. Så snart den gamle fik øje på mig, truede han med knyttet næve ad mig, udstødte de mest forbitrede eder og forbandelser, og svor på, at han ville lade arme og ben slå i stykker på mig, hvis jeg nogensinde endog blot viste mig udenfor hans dør: 'Rejs ad hede Helvede til,

fordømte skæggeskraber!' skreg han, 'med løgn og bedrageri mener I at kunne overliste mig! Som den ledagtige Satan selv efterstræber I min arme fromme Marianna og tænker at kunne lokke hende i eders garn; men pas på! min sidste dukat skal jeg anvende på at lade eders liv blæse ud som et lys, inden I forsér jer! Og eders smukke velynder, signor Salvator, den morder, den røver, som er løbet bort fra galgen, han skal fare ned i Helvede til sin røverkaptajn Mas-Aniello; ja ham skal jeg snart skaffe bort fra Rom! – Det er mig en smal sag!' –

Således rasede den gamle, og da den fordømte sbirre, som pyramidedoktoren ville hidse løs på mig, gjorde mine til at adlyde, og nysgerrige tilskuere begyndte at samle sig, hvad andet var mig da levnet end i største skynding at rømme marken. Jeg havde i min fortvivlelse egentlig slet ingen lyst til at gå til eder; for jeg vidste forud, at I bare ville le ad mig og mine trøstesløse klager. I formår jo allerede knap at undertrykke eders latter."

Så snart Antonio tav, slog Salvator virkelig også en høj latter op.

"Nu," råbte han, "bliver historien først rigtig morsom! – Men nu vil jeg, min bedste Antonio, da også omstændeligt fortælle eder alt, hvad der har tildraget sig i Capuzzis hus efter eders bortgang! Knap var I nemlig kommet ud af huset, før signor Splendiano Accoramboni, som, – Gud må vide på hvad måde, – havde erfaret, at hans dyrebare ven Capuzzi om natten havde brukket sit ben, meget højtideligt kom anstigende med en sårlæge. Eders forbinding og den hele måde, signor Pasquale var blevet behandlet på, måtte naturligvis vække mistanke; sårlægen tog skinnerne af, og man fandt, hvad vi to jo godt

vidste, at end ikke den mindste sene var forstrakt, end sige noget ben brækket! Det øvrige kan I nu nok forklare eder uden synderlig stor skarpsindighed."

"Men," sagde Antonio fuld af forbavselse, "men min bedste Salvator! Hvordan har I dog fået kundskab om alt dette? Hvorledes kan I således trænge ind i huset? I ved jo alt, hvad der tildrager sig dér!"

"Jeg har sagt eder," svarede Salvator, "at der i Capuzzis hus, og netop i samme etage, bor en bekendt af fru Caterina, det er en vinhandlerenke, og min lille Margerita kommer meget hos hende. Unge piger har et ejendommeligt instinkt til at søge og finde hinanden, og således opdagede da også Rosa, sådan hedder vinhandlerenkens datter, og Margerita et lille hul i spisekammeret, som går ind til et mørkt kammer ved siden af Mariannas værelse; hverken pigebørnenes fortrolige hvisken i spisekammeret eller kighullet undgik Mariannas opmærksomhed; og således blev nu vejen åbnet for dem til gensidige meddelelser. Så ofte den gamle tager sig en middagslur, snakker altså pigebørnene sammen af hjertens lyst. I vil have bemærket, at den lille Margerita, som er fru Caterinas og min yndling, slet ikke er så alvorlig og sippet som hendes ældre søster Anna, men ret er en fiffig og morsom lille tingest. Uden just at omtale eders kærlighedshistorie har jeg instrueret hende om, hvorledes hun skal lade Marianna fortælle hende alt, hvad der går for sig i Capuzzis hus; hun viser sig meget ivrig i tjenesten; og hvis jeg før lo ad eders smerte og fortvivlelse, så kom det kun af, at jeg var i stand til at trøste eder og vidste, hvorledes jeg skulle overbevise eder om, at sagen nu først ret er kommet i gang, og har fået et meget lovende

udseende. Jeg har en hel sæk fuld af de fortræffeligste nyheder til eder!"

"Salvator!" råbte Antonio, mens hans øjne strålede af glæde, "hvilke håb ser jeg dog nu ikke åbne sig for mig! Velsignet være kighullet i spisekammeret! – Jeg skriver til Marianna; – Margerita tager brevet med sig ..."

"Nej, nej, vist ikke, Antonio!" svarede Salvator, "Margerita skal være os nyttig, uden just at være overbringer af kærlighedsbreve imellem eder. Desuden kunne tilfældet, som så tit har sit spil på de besynderligste måder, spille den gamle eders forelskede snak i hænderne og berede den arme Marianna tusinde nye ulykker, netop nu, da hun er i færd med at bringe den forlibte gamle nar ganske og aldeles under sin lille fløjlstøffel; for hør nu, hvorledes det fremdeles er gået! Den måde, Marianna tog imod den gamle på, da vi bragte ham hjem, har fuldkommen omvendt ham, hvad hans mistanke mod hende angår. Han tror intet ringere, end at Marianna slet ikke elsker eder mere, og mindst har skænket ham halvdelen af sit hjerte, så det nu kun kommer an på at erobre den anden halvdel. Marianna er, efter at hun har indsuget giften af eders kys, straks blevet tre år klogere, listigere og erfarnere. Hun har ganske overtydet den gamle om, at hun aldeles ingen del havde i den streg, vi har spillet ham, men at hun afskyr vor opførsel og med foragt vil tilbagevise ethvert forsøg af eder på at nærme eder hende. Den gamle har i sin umådelige henrykkelse over dette begået den overilelse at sværge hende til, på stedet at opfylde hvilket som helst ønske, som kunne berede hans tilbedte Marianna nogen glæde. Og nu har Marianna meget beskedent ikke forlangt andet, end at *Zio carissimo* skal føre hende ud til teatret udenfor

Porta del Popolo, for at hun kan få **Signor Formica** at se. Herover er den gamle blevet noget konsterneret; der har været afholdt rådslagninger imellem ham og hans to udkårede, pyramidedoktoren og Pitichinaccio; og de har til sidst virkelig taget den beslutning, i morgen den dag at føre Marianna ud til teateret. Pitichinaccio skal ledsage hende i tjenerindedragt, hvortil han kun har givet sit samtykke under den betingelse, at signor Pasquale, foruden den plysses vest, også skal forære ham en paryk, og skiftevis med pyramidedoktoren bære ham hjem om aftenen. Således er aftalen, og i morgen vil dette mærkværdige trekløver begive sig ud med den hulde Marianna til teateret udenfor Porta del Popolo for at se Signor Formica."

Forresten bliver det nu uundgåelig nødvendigt, at vi her fortæller læseren lidt om, hvorledes det hang sammen med dette teater og med Signor Formica.

Intet virker mere nedslående på romerne, end når i karnevalstiden impresarierne har været uheldige i valget af deres kompositorier, eller når Argentina-teatrets *primo tenore* har mistet stemmen undervejs, eller når *Primo Uomo da Donna* i Teatro Valle ligger med snue, – kort sagt, når den hovedfornøjelse, romerne håbede på, slår dem fejl, og den frygtede Giovedi grasso [Note 5)] på én gang afskærer dem de udsigter, som måske endnu kunne have åbnet sig for dem. Lige ovenpå et sådant bedrøveligt karneval, da fasten endnu knap var til ende, åbnede en vis Nicolo Musso et teater udenfor Porta del Popolo, hvor han lovede ikke at opføre andet end små improviserede farcer. Bekendtgørelsen var affattet i en åndrig og vittig stil, og derved fik romerne forud gunstige forventninger om Mussos foretagende; skønt visselig allerede

deres utilfredsstillede hunger efter dramatiske nydelser ville have ladet dem gribe endog den ringeste føde af denne slags med begge hænder. Teatrets eller rettere sagt den lille fjællebods indretning tydede just ikke på, at entreprenøren befandt sig i meget glimrende omstændigheder. Der fandtes hverken orkester eller loger; i stedet for dette var der i baggrunden anbragt et galleri, hvorpå huset Colonnas våben prangede til tegn på, at greve Colonna havde taget signor Musso og hans teater under sin særdeles beskyttelse. En med tæpper belagt forhøjning, rundt om hvilken der hang nogle brogede tapeter, som efter stykkets fordringer måtte forestille både skov, sal og gade, var skuepladsen; og da desuden tilskuerne måtte tage til takke med at sidde på hårde, ubekvemme træbænke, så kunne det ikke undgås, at de indtrædende temmelig højrøstet gav deres misfornøjelse tilkende med signor Musso, som havde givet et så usselt bræddeskur navn af et teater. Næppe havde imidlertid de to første skuespillere, som optrådte, sagt nogle få ord, før tilskuerne blev opmærksomme; og alt som stykket skred videre frem, steg opmærksomheden til bifald, bifaldet til beundring, og beundringen til den højeste entusiasme, som gav sig luft i uophørlig, stormende latter, klappen og bravoråb.

Man kunne virkelig heller ikke se noget mere fuldkomment end disse Nicolo Mussos improviserede fremstillinger, som sprudlede over af åndrighed, vid og lune, og med skarp svøbe tugtede dagens dårskaber. Enhver af skuespillerne gav sin rolle med uforlignelig karaktertroskab, og især blev alle tilskuerne revet med af Pasquarello ved hans ganske mageløse minespil og det talent, indtil den højeste grad af skuffelse i stemme, gang

og mine, at efterligne bekendte personer, samt ved hans uudtømmelige lune og overraskende indfald. Den mand som spillede Pasquarellos Note 6) rolle og kaldte sig Signor Formica, syntes besjælet af en ganske ejendommelig og usædvanlig ånd; ofte var der i hans tone og bevægelse noget så sælsomt, at tilskuerne stundom midt i deres mest jublende latter pludselig kunne føle sig gennemisnede af uovervindelige gysninger. Som et værdigt sidestykke til ham optrådte Doktor Gratiano med et mageløst minespil og organ og et ganske uforligneligt talent til, under skin af at sige aldeles urimelige ting, at more publikum ved de pudsigste hentydninger. Denne Doktor Gratianos rolle blev udført af en gammel signor Maria Agli fra Bologna. Følgen var naturligvis inden for kort tid, at hele det dannede publikum i Rom uophørligt strømmede ud til Nicolo Mussos lille teater, og at alverden førte navnet Formica i munden, og på gaderne såvel som i teatret fulde af begejstring råbte: "*Oh Formica! – Formica benedetto! – oh Formicissimo!*" – Man betragtede Formica som et overnaturligt væsen, og mangen en gammel kone, som ganske gennemrystet af latter kom hjem fra dette teater, kunne pludselig blive alvorligt vred, hvis nogen i mindste måde udsatte noget på hans spil, og højtideligt udbryde: "*Scherza coi Fanti e lascia stare i Santi!* Note 7)" – Dette kom af, at det udenfor teatret var og blev en uudforskelig hemmelighed, hvem signor Formica var. Man så ham ingen steder, og al umage for at komme på sporet af ham var forgæves. Nicolo Musso iagttog den ubønhørligste tavshed, hvad Formicas opholdssted angik.

Således var det teater, som Marianna ytrede længsel efter at besøge.

"Lad os gå vore fjender lige ind på livet," sagde Salvator, "og hertil frembyder tilbagevejen fra teatret til byen os jo den bedste lejlighed af verden."

Nu meddelte han Antonio sin plan, der syntes helt eventyrlig og forvoven; men Antonio greb den med begge hænder, da han derved håbede at kunne udfri sin Marianna af den nederdrægtige Capuzzis vold. Også bifaldt han ganske, at Salvator ved samme lejlighed havde påtænkt at tildele pyramidedoktoren en eftertrykkelig afstraffelse.

Ved nattens frembrud tog de begge, Salvator og Antonio, deres guitarer, gik til Ripettagaden, og bragte, for ret at ærgre den gamle Capuzzi, den skønne Marianna den mest fortryllende serenade, man kan tænke sig. Salvator spillede og sang nemlig mesterligt, og med sin såre skønne tenor var Antonio næsten Odoardo Ceccarellis ligemand. Signor Pasquale trådte jo rigtignok ud på balkonen for at overøse dem med skældsord og påbyde dem tavshed; men naboerne, som var lokket til vinduerne ved den skønne sang, råbte til ham, om han da slet ingen god musik ville tåle i gaden, fordi han selv og hans staldbrødre havde den vane at skrige, som om alle Helvedes ånder var forsamlet hos ham; han kunne pakke sig ind fra balkonen, og stoppe bomuld i sine øren, hvis han ikke ville høre den smukke sang. – Og således måtte signor Pasquale finde sig i, at Salvator og Antonio næsten hele natten opsendte sange, som snart indeholdt de sødeste kærlighedsord, snart latterliggjorde forelskede gamle narres dårskab. De så tydeligt Marianna i vinduet, som den gamle med de sødeste ord og formaninger forgæves besvor, dog endelig ikke at udsætte sig for den farlige natteluft.

Næste aften vandrede da det mærkværdigste selskab, som man nogensinde havde set, gennem Ripettagaden til Porta del Popolo. Det drog alles øjne til sig, og man spurgte, om karnevalet havde efterladt sig en lille levning af sine aller galeste masker. Signor Pasquale i sin brogede, spanske, vel børstede dragt, med en ny gul fjer prangende på sin spidse hat, pyntet og stram, og trædende i sine små sko, ligesom om han gik på æg, førte med sirlighed og gratie den skønne Marianna ved armen, så tæt tilsløret, at man ikke kunne se det mindste af hendes slanke vækst, endsige af hendes ansigt. På hans anden side skred signor Splendiano Accoramboni med hele ryggen dækket af sin store paryk, så det bagfra tog sig ud, som om et uhyre hoved vandrede på to små bitte ben. Lige i hælene på Marianna, og næsten klamrende sig til hende, krebsede det lille utyske Pitichinaccio sig frem i brandgule kvindeklæder og hele hovedet på det afskyeligste oversået med blomster.

Signor Formica overtraf sig selv denne aften, og indblandede, hvad han tidligere aldrig havde gjort, arier i sit spil, som han foredrog snart i én, snart i en anden bekendt sangers manér. Hos signor Pasquale vågnede hele den teaterglæde, som i hans yngre år næsten havde udartet til afsindighed. Han kyssede i sin henrykkelse den ene gang efter den anden Marianna på hænderne og svor, at han ikke nogen eneste aften ville forsømme at besøge Nicolo Mussos teater med hende. Han hævede signor Formica til stjernerne og istemte af alle kræfter det øvrige publikums larmende bifald. Mindre tilfredsstillet var signor Splendiano, som uafladeligt formanede Capuzzi og den skønne Marianna til ikke at le så umådeligt. Han nævnede i ét åndedræt nogle og tyve

sygdomme, som kunne frembringes ved mellemgulvets alt for stærke rystelse; men hverken Marianna eller Capuzzi brød sig det mindste om hans advarsler. Ganske ulykkelig følte Pitichinaccio sig; han havde måttet tage plads bag ved pyramidedoktoren, som ganske overskyggede ham med sin store paryk. Han så ikke det mindste af skuepladsen eller de spillende personer, og blev tilmed uophørligt ængstet og plaget af to drillevorne koner, som havde sat sig på begge sider af ham. De kaldte ham deres allerkæreste lille signora, spurgte ham, om han ikke, trods sin ungdom, allerede var gift, om han ikke havde børn, for det måtte da være de allersødeste små væsner af verden osv. Den kolde sved stod den arme Pitichinaccio på panden, han græd og klynkede, og forbandede sin usle tilværelse.

Da forestillingen var ude, tøvede signor Pasquale, til alle tilskuerne havde begivet sig bort; og man var netop ved at slukke det sidste lys, som signor Splendiano havde antændt en lille stump voksfakkel ved, da signor Pasquale Capuzzi langsomt og besindigt tiltrådte hjemvejen med Marianna og sine værdige venner.

Pitichinaccio græd og skreg, og Capuzzi måtte til sin kval tage ham på sin venstre arm, mens han førte Marianna ved den højre. I spidsen skred doktor Accoramboni med sin fakkelstump, der brændte så gudsjammerligt, at nattens mørke først ret blev synligt ved dens svage skin.

Da de endnu var temmelig langt fra Porta del Popolo, så de sig pludselig omringet af adskillige høje, i kapper tæt indhyllede skikkelser. I samme øjeblik blev doktorens fakkel slået ham af hænderne, så den faldt til jorden og slukkedes. Ganske

forstummede blev Capuzzi og doktoren stående. Da faldt der et blegt lysskær, uden at man så, hvorfra det kom, på de forklædte, og fire gustne dødningeansigter stirrede med hule gruelige øjne på pyramidedoktoren: "Ve dig! Ve dig, Splendiano Accoramboni! Ve dig!" hylede de skrækkelige spøgelser i dyb, hul tone. "Kender du mig, Splendiano?" jamrede den ene, "jeg er den franske maler Cardier, som blev begravet i forrige uge, og som du har skaffet under jorden ved dine lægemidler!" – "Kender du mig, Splendiano?" sagde en anden, "jeg er den tyske maler Küffner, som du forgav med dine fordømte latverger Note 8)!" – "Kender du mig, Splendiano?" brølede en tredje, "jeg er Liers fra Flandern, som du ombragte ved dine piller, og hvis broder du snød for malerierne!" – "Kender du mig, Splendiano?" råbte den fjerde, "jeg er Ghigi, den neapolitanske maler, som du dræbte med dine pulvere!" – "Ve dig! Ve dig, Splendiano!" istemte de derpå alle fire, "ve dig, Splendiano Accoramboni, fordømte pyramidedoktor! Du må afsted; ned til os under jorden, bort, bort, bort med dig! Huh, huh!" – og med dette råb kastede de sig over den ulykkelige doktor, løftede ham højt i vejret og fo'r af med ham som en stormvind.

Hvor meget end skrækken truede med at overvælde signor Pasquale, tog han dog på den beundringsværdigste måde mod til sig, da han opdagede, at angrebet kun var rettet imod hans ven Accoramboni. Pitichinaccio havde stukket sit hoved med samt det derpå værende blomsterbed ind under Capuzzis kappe, og klamret sig så fast om hans hals, at al anstrengelse for at ryste ham af var forgæves.

"Fat dig, Marianna!" sagde Capuzzi, da der ikke mere var noget at se af spøgelserne og pyramidedoktoren, "fat dig, min lille søde rare due, og hold dig ved mig! – Min værdige ven Splendiano er ikke mere! – Sankt Bernardus, der selv var en duelig doktor, og har hjulpet mange mennesker til saligheden, være med ham, når de hævngerrige malere, som han alt for hurtigt har skaffet ud til pyramiden, nu vrider halsen om på ham! – Hvem skal nu udføre baspartiet i mine canzoner? – Og den slyngel Pitichinaccio snører mig halsen således sammen, at jeg måske ikke i seks uger forvinder det og den skræk, Splendianos bortførelse forårsagede mig, således at jeg igen kan frembringe en ren tone! Vær uden frygt, min Marianna, mit søde håb! – det er alt sammen overstået!"

Marianna forsikrede, at hun ganske havde overvundet skrækken, og bad ham bare slippe hende og lade hende gå uden hjælp, for at Capuzzi kunne befri sig fra sit besværlige skødebarn; men signor Pasquale holdt endnu fastere på hende, og ytrede, at han ikke for nogen pris i verden ville lade hende komme så meget som et eneste skridt fra ham i dette rædsomme mørke.

Men allerbedst som nu signor Pasquale just ville til at gå videre efter igen at være blevet fuldkommen beroliget, dukkede ligesom op af jordens dyb, tæt foran ham, fire skrækkelige djævelsskikkelser omgivet af nattens mulm, iført rødligt glødende kapper, og stirrende på ham med funklende øjne, mens de opløftede et afskyeligt hvinende skrig. "Huh, huh! Pasquale Capuzzi! Fordømte abekat! Gamle forlibte djævel! – Vi er dine staldbrødre; vi er dine elskovsdjævle, og kommer nu for at afhente dig til Helvede, til det gloende Helvede, tilligemed dit

hængetræ Pitichinaccio!" Således skreg djævlene og kastede sig over den gamle. Capuzzi faldt til jorden tillige med Pitichinaccio, og de opløftede begge et så skingrende, gennemtrængende jammerskrig, som om der havde været en hel drift pryglede æsler til stede.

Marianna havde med magt revet sig løs fra den gamle og var sprunget til side. Da sluttede en af djævlene hende ømt i sine arme og sagde med blid og kærlig stemme: "O Marianna! Min Marianna! Endelig er det lykkedes! – Mine venner bærer nu den gamle videre, mens vi finder et sikkert tilflugtssted!" – "Min Antonio!" hviskede Marianna med sagte stemme.

Men pludselig blev der ganske lyst rundt omkring dem af fakkelskin, og Antonio følte et stik i skulderbladet. Med lynets hurtighed vendte han sig om, rev kården fra siden, og gik løs på en karl, som stod med dolken i hånden og just ville til at give ham et nyt stød. Han så, hvordan hans kammerater kæmpede med et overlegent antal sbirrer. Det lykkedes ham at drive den karl, som havde angrebet ham, på flugt og at forene sig med sine venner. Men hvor tappert de end holdt sig, var dog kampen alt for ulige; og sbirrerne ville derfor ufejlbarligt have sejret, hvis to mand ikke pludselig under et højt kampråb havde stillet sig ved de unge menneskers side og straks hugget den af sbirrerne ned, som ivrigst trængte ind på Antonio.

Kampen var nu på få øjeblikke afgjort med sbirrernes nederlag, og enhver af disse, som ikke lå hårdt såret på pladsen, flygtede nu under høje skrig til Porta del Popolo.

Salvator Rosa, – for det var ingen anden end ham, som havde hugget Antonios angriber ned, – ville nu uden opsættelse sammen med Antonio og de unge malere, som havde spillet

djævlenes rolle, sætte efter de flygtende sbirrer ind i staden, men Maria Agli, som havde ledsaget ham, og som trods sin høje alder havde angrebet sbirrerne på lige fod med de andre, mente dog, at dette ikke var rådeligt, da vagten ved Porta del Popolo nu måtte være underrettet om det forefaldne, og upåtvivlelig ville arrestere dem alle, så snart de nåede porten. De begav sig derfor alle hen til Nicolo Mussos lille hus ikke langt fra teatret, og han modtog dem med største glæde. Malerne tog nu djævlemaskerne af og afførte sig deres med fosfor overstrøgne kapper; og Antonio, som ud over det ubetydelige stik i skulderbladet slet ikke var såret, gjorde nu tjeneste som sårlæge, idet han forbandt Salvator, Agli og de unge mennesker, der alle var let sårede.

Denne så overgivne og dristige plan ville være lykkedes, hvis ikke Salvator og Antonio begge havde forsømt at holde øje med én person, som fordærvede hele spillet for dem. – Michele, den forhenværende bravo og sbirre, der boede nedenunder i Capuzzis hus, og havde en slags gårdskarlsbestilling der, havde fulgt selskabet på vejen til teatret, efter Capuzzis befaling, men rigtignok i nogen afstand, da den gamle skammede sig over fyrens pjaltede klædedragt. Ligeledes havde Michele ledsaget dem på tilbagevejen. Da nu spøgelserne viste sig, mærkede Michele straks uråd, for han frygtede i virkeligheden egentlig hverken døden eller djævelen; og i den mørke nat løb han alt hvad han kunne til Porta del Popolo, gjorde anskrig, og ankom, som vi ved, med sbirrerne netop i det øjeblik, da de forklædte unge mennesker kastede sig over signor Pasquale og ville bortføre ham, ligesom de havde gjort med pyramidedoktoren.

Midt under den heftigste fægtning havde dog en af de unge malere tydeligt bemærket, at en karl havde grebet den besvimede Marianna i sine arme og var løbet ad porten til med hende, og at signor Pasquale i utrolig hast, ligesom om der var faret ham kviksølv i benene, var løbet bag efter dem. Han havde også set, at noget, som i fakkelbelysningen havde taget sig meget glimrende ud, havde hængt fast ved hans kappe og skreget ynkeligt. Dette måtte vel have været Pitichinaccio.

Næste morgen blev doktor Splendiano fundet ved Cestius-pyramiden, ganske sammenrullet som en kugle, indhyllet i sin paryk, og dybt indslumret ligesom i en blød, varm rede. Da man vækkede ham, talte han i vildelse, og lod sig kun med vanskelighed overbevise om, at han endnu befandt sig i oververdenen, og tilmed i Rom; og da man endelig fik bragt ham hjem, takkede han Jomfruen og alle helgener for sin redning, kastede alle sine tinkturer, essenser, latverger og pulvere ud af vinduet, brændte sine recepter, og aflagde det løfte for fremtiden ene og alene at helbrede sine patienter ved manipulationer og håndspålæggelser, hvilket en anden læge, som desuden var en helgen, men hvis navn nu ikke vil falde mig ind, før han havde gjort med meget held; – for *hans* patienter døde lige så godt som andre folks patienter, og så tilmed Himlen åben og alt, hvad helgenen ellers ville have, at de skulle se.

"Jeg ved ikke," sagde Antonio næste dag til Salvator, "hvad det er for en bisterhed der er blevet optændt i mig, siden jeg har set mit blod flyde! Død og fordærvelse over den nederdrægtige Capuzzi! – Ved I hvad, Salvator! Jeg har besluttet med magt at

trænge ind i Capuzzis hus, jeg bortfører Marianna og støder den gamle ned, hvis han gør modstand!"

"En fortræffelig plan!" råbte Salvator leende, "og fortræffeligt udtænkt! Jeg tvivler heller ikke om, at I ligeledes har udfundet midler til at bringe eders Marianna igennem luften fra Ripettagaden til den Spanske Plads, for at man ikke, før I når dette fristed, skal pågribe og hænge eder! – Nej, nej, min kære Antonio! med magt er her slet intet at udrette; og I kan jo nok begribe, at signor Pasquale nu vil vide at sikre sig imod ethvert åbenlyst angreb. Tilmed har det puds, vi har spillet ham, vakt overordentlig opsigt; netop folks umådelige latter over den komiske måde, vi har holdt jagt på Splendiano og Capuzzi på, har vakt politiet af dets blide slummer; og det vil nu ganske sikkert efterstræbe os så meget, som det med sine svage midler formår. – Nej, Antonio, lad os alene tage vor tilflugt til list. *Con arte e con inganno si vive mezzo l'anno, con inganno e con arte si vive æ'altra parte* Note 9). Dette er fru Caterinas ord, og hun har ret! Forresten må jeg le, når jeg betænker, hvorledes vi her ret har handlet som nogle ubesindige unge mennesker, hvad da især falder mig til last, da jeg er en god del ældre end I. – For, sig mig dog engang, Antonio: Var dette nu virkelig lykkedes os, og havde I virkelig fravristet den gamle eders Marianna, hvor ville I så have holdt hende skjult, og hvorledes ville I have båret eder ad med, så hurtigt at få forbindelsen stadfæstet af en præst, at den gamle ikke, før dette skete, kunne få hende tvunget til at vende tilbage til sig? – Om få dage skal I virkelig bortføre hende; – jeg har indviet Nicolo Musso og Formica i det hele, og i forening med dem udtænkt et anslag, som næsten ikke kan slå

fejl. Trøst eder kun, Antonio! – Signor Formica skal hjælpe eder!"

"Signor Formica?" sagde Antonio i en ligegyldig, næsten foragtelig tone, "signor Formica? Hvad kan den spasmager vel nytte mig?"

"O," råbte Salvator, "respekt for signor Formica, om jeg må bede! Ved I da ikke, at signor Formica er en slags troldmand, som hemmeligt udøver de vidunderligste kunster? Jeg siger, at signor Formica vil hjælpe eder, også den gamle Maria Agli fra Bologna, den fortræffelige fremstiller af Doktor Gratiano, er med i komplottet og skal spille en betydelig rolle i det. Fra Mussos teater skal I bortføre eders Marianna."

"Salvator," sagde Antonio, "I smigrer mig med et bedragerisk håb. I sagde jo selv, at signor Pasquale nu omhyggeligt vil sikre sig imod ethvert åbenlyst angreb, – hvorledes skulle det da være muligt, at han kunne beslutte sig til endnu engang at besøge Mussos teater, hvor det sidste gang gik ham så galt?"

"At lokke *den gamle* derhen," svarede Salvator, "vil ikke være så vanskeligt, som I måske tænker. Langt vanskeligere vil det falde at få ham til at komme i teatret uden ledsagelse af sine sædvanlige kumpaner. – Dog, hvorom alting er, nu er det nødvendigt, at I, Antonio, belaver eder på at kunne flygte fra Rom med eders Marianna, når det gunstige øjeblik kommer. I skal til Florenz, hvor eders kunst allerede har anbefalet eder; og for at I ved eders ankomst dertil ikke skal komme til at mangle bekendtskaber eller anstændigt udkomme, det skal jeg nok sørge for! – I nogle dage må vi holde os rolige, og så får vi at se! – Endnu engang, Antonio, vær ved godt mod; Formica skal nok hjælpe eder!"

5

Et nyt uheld rammer signor Pasquale Capuzzi; Antonio Scacciati fuldfører heldigt sit anslag imod ham i Nicolo Mussos teater, og flygter til Florenz med sin skønne Marianna.

Signor Pasquale vidste godt, hvem der havde beredt ham den modgang, der havde ramt ham og den stakkels pyramidedoktor udenfor Porta del Popolo; og man kan tænke sig, hvilken forbitrelse han nærede imod Antonio og Salvator Rosa; for denne sidste holdt han med rette for at være anstifter af det hele. Han gjorde sig den største umage med at trøste sin arme Marianna, der, som hun selv sagde, var ganske syg af skræk, skønt det egentlig var af bedrøvelse over, at den forbistrede Michele med hans sbirrer havde revet hende fra Antonio. Margerita bragte hende imidlertid flittigt efterretninger fra den elskede, og hun satte sit hele håb til Salvators foretagelsesånd. Utålmodigt ventede hun dag fra dag på en eller anden ny begivenhed, og lod denne sin utålmodighed gå ud over den gamle ved tusinde plagerier, som i hans forlibte vanvid gjorde ham spagfærdig nok, uden imidlertid at formå noget over den elskovsdjævel, som huserede i hans indre. For om hun end først i fuldt mål havde udgydt en egensindig piges hele onde lune over ham, og så derefter kun en eneste gang fandt sig i, at den gamle trykkede sine visne læber på hendes lille hånd, så svor han straks i overvættes henrykkelse "at han ikke ville ophøre med at dække pavens tøffel med de mest brændende kys, førend han havde meddelt ham dispensation til

at ægte sin niece; at hun var kvintessensen af al mulig skønhed og elskværdighed," etc. Marianna tog sig vel i agt for at udrive ham af denne henrykkelse, for netop disse hans voksende forhåbninger forøgede også hendes eget håb om, desto før at slippe fra ham, og det des mere, jo fastere han mente at holde hende fanget i kærlighedens uopløselige bånd.

Nogen tid var gået, da Michele en dag i middagsstunden stampede op ad trapperne, og med stor vidtløftighed meldte signor Pasquale, som efter megen banken havde åbnet døren for ham, at der var en herre nedenfor, som absolut forlangte at tale med signor Pasquale Capuzzi.

"O alle I himmelske hærskarer!" skreg den gamle fuld af vrede, "ved da din slyngel ikke, at jeg aldrig tager imod nogen som helst fremmed i min bolig?"

Michele svarede, at den fremmede herre havde et meget fint væsen; det var en gammelagtig mand, som talte meget godt for sig, og sagde, at han hed Nicolo Musso.

"Nicolo Musso," sagde Capuzzi eftertænksomt "Nicolo Musso, som har teateret udenfor Porta del Popolo, hvad mon dog han kan ville mig?" Med disse ord låsede og lukkede han omhyggeligt dørene og gik ned ad trappen med Michele for at tale med Nicolo udenfor på gaden.

"Min bedste signor Pasquale," sagde Nicolo Musso, idet han gik ham i møde med fri anstand, "hvor det glæder mig, at I anser mig værdig til at gøre eders bekendtskab! – Hvor megen tak er jeg eder dog ikke skyldig! – Siden romerne har set eder, en mand af så anerkendt smag, så stor indsigt i kunsten, og så stor virtuositet i dens udøvelse, i mit teater, har min berømmelse og mine indtægter fordoblet sig. Men så meget

smerteligere har det været mig at erfare, at nogle kåde og ondskabsfulde lømler morderisk har overfaldet eder og eders selskab på hjemvejen fra teateret forleden aften! For alle helgeners skyld, signor Pasquale, nær dog af denne grund ingen ugunst imod mit teater! – unddrag mig dog ikke derfor eders hædrende besøg!"

"Bedste signor Nicolo," svarede dem gamle smilende, "vær overbevist om, at jeg aldrig i mit hele liv har haft nogen større fornøjelse, end da jeg var i eders teater. Eders Formica, eders Agli er skuespillere, hvis lige slet ikke findes. Men skrækken, som næsten bragte min ven signor Splendiano Accoramboni af dage, ja var nær ved at gøre det af med mig selv, var alt for stor til ikke for stedse at give mig afsmag, ikke for eders teater, men for vejen derud. Opslå eders teater på Popolo-pladsen eller i Bambuinagaden, eller i Ripettagaden, og jeg skal visselig ikke nogen eneste aften forsømme at indfinde mig der; men ud af Porta del Popolo skal ingen jordisk magt formå at bringe mig tiere ved nattetider."

Nicolo sukkede dybt, ligesom grebet af en inderlig sorg: "Dette rammer mig hårdt!" sagde han derpå, "hårdere end I måske forestiller eder, signor Pasquale! – Ak! til eder havde jeg sat mit hele håb! Om eders bistand ville jeg have bedet!"

"*Min* bistand?" spurgte den gamle forundret, "*min* bistand, signor Nicolo? På hvilken måde skulle min bistand kunne blive eder til nogen nytte?"

"Min bedste signor Pasquale," svarede Nicolo, mens han fo'r sig over øjnene med lommetørklædet, ligesom om han borttørrede nogle frembrydende tårer, "min bedste fortræffeligste signor Pasquale, I vil have bemærket, at mine

skuespillere nu og da indblander arier i deres spil. Dette havde jeg nu tænkt mig lidt ad gangen at gå videre og videre med, og således ved at omgå alle forbud imod det, at anskaffe mig et orkester og indrette mit teater til en opera. – I, signor Capuzzi, er den fortrinligste komponist i hele Italien, og det er alene romernes utrolige letsind og de ondskabsfulde, misundelige *maestri*, som er skyld i, at man nogensinde hører andet på teatrene end eders kompositioner. Signor Pasquale, jeg vil gøre eder knæfald for at få eders samtykke til, så godt mine kræfter tillader det, at bringe eders udødelige værker frem på mit ringe teater!"

"Bedste signor Nicolo," sagde den gamle med det mest fuldkomne solskin i ansigtet, "hvorfor står vi dog her på alfar gade og underhandler med hinanden? Lad det behage eder at stige et par stejle trapper i vejret. Kom ind med mig i min ringe bolig!"

Næppe havde Nicolo sat sin fod inden for døren i Pasquales stue, før denne kom slæbende med en stor pakke støvede noder, opslog et af hæfterne, greb guitaren, og begyndte en frygtelig, hvinende skrigen, som han kaldte sang.

Nicolo bar sig ad, som om han var henrykt; – han sukkede, han stønnede, og råbte hyppigt: *Bravo! Bravissimo! Benedettissimo Capuzzi!* – indtil han endelig, ligesom i overmålet af den saligste begejstring, kastede sig for den gamles fødder, omfavnede hans knæ og trykkede dem så heftigt, at den gamle fo'r i vejret, skreg højt af smerte, og råbte: "Alle helgener! Slip mig, signor Nicolo, I ombringer mig!"

"Nej!" råbte Nicolo, "nej, signor Pasquale, jeg rejser mig ikke, førend I lover mig de guddommelige arier, som I har foredraget

mig, for at de i overmorgen kan lyde i mit teater!"

"I er en mand af smag," stønnede Pasquale, "en mand med dyb indsigt i kunsten. Til hvem kunne jeg bedre betro mine kompositioner end til eder? – I skal tage alle mine arier med eder, – slip mig bare! Men, o min Gud, jeg vil ikke få dem at høre, – mine guddommelige mesterværker! Slip mig dog, bedste signor!"

"Nej!" råbte Nicolo, endnu stadig omklamrende den gamles tynde ben, "nej, signor Pasquale, jeg lader eder ikke løs, førend I giver mig eders ord på at være i mit teater i overmorgen! Frygt ikke noget nyt overfald! Hvor kan I tvivle! Mon romerne ikke, når de har hørt eders arier, vil ledsage eder til eders dør med hundrede fakler? – Men skulle dette dog alligevel ikke ske, så bevæbner jeg og mine tro kammerater os og følger eder hjem!"

"I vil selv følge mig hjem med eders kammerater?" spurgte Pasquale, "- hvor mange mand er det vel?"

"Otte til ti personer står eder til tjeneste, signor Pasquale; – beslut eder til at gøre det! Opfyld min bøn!"

"Formica har en skøn stemme," hviskede Pasquale, "hvor han vil kunne foredrage mine arier!"

"Opfyld min bøn!" råbte Nicolo anden gang, mens han greb den gamle endnu fastere om benene.

"Står I mig inde for," sagde den gamle, "står I mig da inde for, at jeg uanfægtet vil nå mit hus igen?"

"Ære og liv pantsætter jeg!" råbte Nicolo, idet han gav benene et endnu stærkere tryk.

"Top!" råbte den gamle, "jeg er en sikker mand i eders teater i overmorgen!"

Da sprang Nicolo op, og trykkede den gamle så heftigt til sit bryst, at han ganske åndeløs måtte puste og stønne ved det.

I dette øjeblik trådte Marianna ind. Signor Pasquale ville rigtignok skræmme hende bort igen med et vredt blik, som han tilkastede hende; hun agtede dog ikke på det, men gik uden videre løs på Musso, og sagde i en forbitret tone: "Signor Nicolo, forgæves forsøger I på at lokke min kære onkel til eders teater! I forglemmer, at den afskyelige streg, de ryggesløse forførere, som efterstræber mig, nylig forøvede, nær havde kostet min højt elskede onkel så vel som hans værdige ven signor Splendiano, ja endog mig selv livet! Aldrig samtykker jeg i, at min onkel på ny udsætter sig for en sådan fare! Afstå fra eders forlangende, signor Nicolo! Ikke sandt, min kæreste onkel, I bliver jo kønt hjemme og vover eder ikke mere ud af Porta del Popolo i den forræderske nat, som er ingen mands ven?"

Signor Pasquale stod som lynslået og stirrede på sin niece med vidt opspilede øjne. Derpå gav han hende de sødeste ord og forklarede hende på det vidtløftigste, hvordan signor Nicolo havde forbundet sig til at træffe sådanne forholdsregler, at enhver fare på tilbagevejen ville være afværget.

"Alligevel," svarede Marianna, "bliver jeg ved min mening og bønfalder eder, kæreste onkel, på det indstændigste om ikke at gå ud til dette teater. – Tilgiv, signor Nicolo, at jeg i eders påhør rent ud siger, hvilke mørke anelser min sjæl er opfyldt af. Jeg ved godt, at I er bekendt med Salvator Rosa, ja måske endog med Antonio Scacciati. – Hvad om I nu spillede under dække med vore fjender, og på en ondskabsfuld måde pønsede på at lokke min onkel derud, for således desto sikrere at iværksætte et nyt ugudeligt anslag imod ham og imod mig; for jeg ved

ganske sikkert, at han ikke besøger eders teater uden i mit selskab?"

"O, hvilken mistanke!" råbte Nicolo ganske forfærdet, "hvilken skrækkelig mistanke, signora! Kender I mig da fra en så slet side? Har jeg da så ondt et rygte på mig, at I kan tiltro mig dette afskyelige forræderi? Men hvis I har så slette tanker om mig, og ingen tillid sætter til den bistand, jeg har lovet eder; nu vel, så lad Michele, som jeg ved har reddet eder af røvernes hænder, ledsage eder, og medtage et forsvarligt antal sbirrer, som jo kan vente på eder udenfor teateret; for I forlanger dog vel ikke, at jeg skal fylde mine pladser med sbirrer?"

Marianna så ham stift ind i øjnene; derpå sagde hun højtideligt: "Hvad siger I? Skal Michele og sbirrerne ledsage os? – Ja, nu ser jeg, signor Nicolo, at I alligevel mener os det ærligt, og at min første fornærmelige mistanke var uretfærdig! – Tilgiv mig mine ubesindige ytringer! – Og dog kan jeg ikke overvinde mine ængstelige bekymringer for, at noget skulle tilstøde min højtelskede onkel, og jeg beder ham endnu om ikke at vove sig til denne farlige gang."

Signor Pasquale havde lyttet til denne hele samtale med et ganske besynderligt udtryk, hvori hans modstridende følelser tydeligt åbenbarede sig. Men nu kunne han ikke holde sig længere; han kastede sig på knæ for sin skønne niece, greb hendes hænder, dækkede dem med kys og strømmende tårer, og råbte ganske ude af sig selv: "Himmelske, tilbedte Marianna! I lys lue bryder nu de flammer frem, som kærligheden har antændt i mit hjerte! – Ak, denne angst og bekymring for min skyld er jo den sødeste tilståelse om, at du gengælder mine følelser!" – Og nu tiggede og bad han hende om endelig ikke at

nære nogen frygt og ikke nægte sig selv den nydelse, at høre de skønneste arier lyde fra teatret, som nogensinde den mest guddommelige komponist havde opfundet.

Heller ikke lod Nicolo det mangle på de mest bevægelige bønner, og til sidst erklærede hun sig overvundet og lovede at sætte al frygt til side og følge sin ømme onkel til teatret udenfor Porta del Popolo. Signor Pasquale var i den syvende himmel af glæde. Han var nu overtydet om, at Marianna elskede ham, og havde desuden det sikre håb at høre sin musik på teatret og at opnå de laurbær, han så længe forgæves havde tragtet efter at vinde: han stod i begreb med at se sine sødeste drømme gå i opfyldelse! – Nu ville han da også ret lade sit lys skinne for sine tro venner og bundsforvante og pønsede på intet ringere, end ligesom forrige gang at tage signor Splendiano og den lille Pitichinaccio med sig.

Men foruden spøgelserne, som bortførte ham, havde signor Splendiano også haft allehånde andre slemme syner i hin nat, da han indhyllet i sin paryk sov ved Cestius-pyramiden. I sin angst havde han set hele kirkegården blive levende, og hundrede dødninge række deres knokkelarme imod ham og jamre højt over, at de ikke engang i graven havde kunnet forvinde de kvaler, hans essenser og latverger havde forvoldt dem. Følgen heraf var, at han, skønt han ikke kunne nægte sandheden af Capuzzis påstand, at det hele kun var en ondskabsfuld spøg af nogle kåde mennesker, nu så spøgelser allevegne, og blev hårdt plaget af anelser og slemme drømme.

Pitichinaccio kunne aldeles ikke få ind i sit hoved, at det ikke havde været virkelige djævle fra det flammende Helvede, der havde kastet sig over ham og signor Pasquale, og han hvinede

højt af angst, hver gang man bragte denne skrækkelige nat på bane i hans påhør. Alle signor Pasquales forsikringer om, at ingen andre end Antonio og Salvator Rosa havde stukket i djævlemaskerne, var spildte; for Pitichinaccio svor under mange tårer, at han meget godt havde kendt djævelen Fanfarell både på stemmen og dens hele vasen, og den havde også knebet ham brune og blå pletter i maven.

Man kan derfor tænke sig, hvor megen møje det kostede signor Pasquale at overtale disse to, pyramidedoktoren og Pitichinaccio, til endnu engang at tiltræde vandringen ud til Nicolo Mussos teater. Splendiano besluttede sig heller ikke til det, før det var lykkedes ham hos en bernardinermunk at forskaffe sig en indviet bisam-pose, hvis lugt hverken døde eller djævle kunne tåle, og som han derfor ville bevæbne sig med imod alle slige anfægtelser; Pitichinaccio derimod formåede ikke at modstå løftet om en krukke syltede vindruer, og desuden måtte signor Pasquale udtrykkeligt samtykke i, at han iførte sig den nye abbatedragt ved denne lejlighed i stedet for kvindeklæderne, der efter hans mening især havde været skyld i, at han havde fået djævlene så slemt efter sig forrige gang.

Hvad Salvator havde befrygtet, syntes altså virkelig at skulle ske; og dog afhang, som han forsikrede, det lykkelige udfald af, at signor Pasquale og Marianna kom i Nicolos teater uden dette følgeskab.

Både Antonio og Salvator brød deres hoveder af al magt med at finde på, hvorledes de skulle afværge det; men tiden ville ikke slå til for dem til at iværksætte nogen som helst plan, hvorved dette kunne bevirkes, inden forestillingsaftenen, som var den følgende dag. Skæbnen, som ofte bruger de besynderligste

midler til naragtige personers afstraffelse, tog sig imidlertid på en uventet måde af de elskendes sag, og ville, at Michele, ved at give sin tølperagtige natur tøjlen, skulle bevirke det, som Salvators og Antonios forenede kløgt ikke havde formået at opnå.

Natten før forestillingsaftenen lød der pludselig i Ripettagaden et så frygteligt jammerskrig og en så forskrækkelig skælden og smælden, at alle naboerne fo'r op af deres søvn, og sbirrerne, der netop havde forfulgt en morder, som lykkeligt havde reddet sig hen til den Spanske Plads, formodede et nyt mord og hurtigt ilede til med deres fakler. Da de nu tillige med en mængde andre folk, som larmen havde lokket hid, kom til den formentlige mordplads, lå den lille stakkels Pitichinaccio ligesom afsjælet på jorden, mens Michele med en frygtelig knippel slog løs på pyramidedoktoren, der styrtede til jorden i samme øjeblik, som signor Pasquale med møje rejste sig op, blottede sin kårde, og rasende trængte ind på Michele. Rundt om lå stumper af splintrede guitarer. Flere af de tililende faldt den gamle i armen; ellers havde han ufejlbarligt rendt Michele kården gennem livet. Denne, som nu først ved fakkellyset så, hvem han havde for sig, stod forstenet som en billedstøtte med opspilede øjne, "upartisk midt mellem kraften og viljen", som en eller anden digter har sagt. Derpå udstødte han et frygteligt brøl, rev sig i håret og bønfaldt om nåde og barmhjertighed. Ingen af de faldne, hverken pyramidedoktoren eller Pitichinaccio, var betydeligt beskadigede, men så gennempryglede, at de ikke kunne røre sig af stedet og måtte bæres hjem.

Signor Pasquale havde selv skaffet sig denne ulykke på halsen.

Vi ved, at Salvator og Antonio havde bragt Marianna de skønneste serenader, man kan tænke sig; men jeg har glemt at fortælle, at de gentog dette i enhver af de følgende nætter til den gamles uhyre ærgrelse. Signor Pasquale, hvis raseri naboerne havde holdt i tømme, var gal nok til at henvende sig til øvrigheden med begæring om, at den ville forbyde disse to malere at synge i Ripettagaden. Men øvrigheden fandt, at det var noget i Rom ganske uhørt, at det skulle være nogen forment at synge og spille på guitar, hvor som helst det behagede ham, samt at det var galskab at forlange sligt. Da besluttede signor Pasquale selv at gøre en ende på sagen; og han lovede Michele en god drikkeskilling, hvis han næste gang de indfandt sig ville kaste sig over sangerne og give dem en dygtig dragt prygl, Michele anskaffede sig også en god knippel og lurede hver nat på dem bag gadedøren. Men nu traf det sig, at Salvator og Antonio holdt det for rådeligst, de nærmest foregående nætter før udførelsen af deres nye anslag, at ophøre med nattemusikken i Ripettagaden, for ingen mistanke at vække hos den gamle. Marianna ytrede ganske troskyldigt, at, hvor meget hun end hadede Antonio og Salvator, så havde det dog glædet hende i høj grad at høre på deres sang, da den ved nattetid gennem luften opsvævende musik forekom hende at være det dejligste, hun kendte.

Dette skrev signor Pasquale sig bag øret, og ville som en ret udsøgt artighed overraske sin elskede med en serenade, som han selv havde komponeret og sammen med sine tro staldbrødre omhyggeligt indstuderet. Natten før den dag, da

han mente at skulle fejre sin højeste triumf i Nicolo Mussos teater, listede han sig hemmeligt ud af huset og hentede sine allerede forberedte kammerater. Men næppe havde de anslået de første akkorder på guitarerne, før Michele, som Capuzzi havde været så ubetænksom intet at sige til om sit forehavende, fuld af glæde over endelig at kunne tjene den lovede drikkeskilling, fo'r ud af døren og på det ubarmhjertigste pryglede løs på de herrer musici. Resten ved vi. Signor Splendiano og Pitichinaccio lå altså nu begge to i sengen, ganske overplastrede, og der kunne slet ikke være tale om, at de skulle ledsage signor Pasquale til teatret. Men denne kunne ikke overtale sig til at blive derfra, skønt skuldrene og ryggen endnu værkede på ham af de modtagne bank. Enhver tone i hans arier var en tryllemagt, der uimodståeligt drog ham derud.

"Nu, da den hindring, vi holdt for uovervindelig, af sig selv er blevet bortryddet," sagde Salvator, "nu kommer det altså kun an på eders egen behændighed, og på at I ikke forsømmer den gunstige lejlighed, når den kommer. Men det vil I heller ikke lade det mangle på; og jeg lykønsker eder allerede nu som Capuzzis skønne nieces brudgom, eftersom hun jo nu om få dage vil være eders ægtefælle. Jeg lykønsker eder, Antonio, – skønt det rigtignok går mig gennem marv og ben, hver gang jeg tænker på eders forestående ægteskab!"

"Hvad mener I med det?" spurgte Antonio fuld af forbavselse.

"Kald det en grille," svarede Salvator, "kald det en tåbelig indbildning, eller hvad I selv vil. Jeg er ingen kvindehader, og dog er det en sandhed, at enhver af dem, selv *den*, jeg er indtaget i til vanvid og for hvem jeg ville lade mit liv, kalder en

mistanke til live i mit inderste, der gennemisner mig med den uhyggeligste fornemmelse, så snart jeg tænker mig en så inderlig hengivelse til hende, som den, ægteskabet medfører. Den kvindelige naturs uudforskelighed spotter ethvert af mandens våben. Den, vi tror om, at hun har hengivet sig til os af sin ganske sjæl, og at hendes inderste væsen har opladt sig for os, er den første til at bedrage vor tillid; og med hendes sødeste kys inddrikker vi den fordærveligste gift."

"Og min Marianna?" råbte den forfærdede Antonio.

"Tilgiv mig, Antonio," vedblev Salvator, "selv eders Marianna, hun som er elskværdigheden og yndigheden selv, har givet mig et nyt bevis på, hvor farlig kvindens hemmelighedsfulde natur er for os. Tænk blot på, hvorledes dette uskyldige og uerfarne barn straks tog sig i det, da vi bragte onklen hjem til hende, hvorledes hun af et eneste blik fra mig øjeblikkelig gættede det hele fuldkomment, og, som I selv har fortalt mig, gennemførte sin rolle med største klogskab. Men alt dette er endnu intet i sammenligning med, hvad der tildrog sig ved Mussos besøg hos den gamle! Den mest øvede behændighed, den mest ugennemtrængelige forstillelse, kort sagt, al optænkelig list, som nogensinde stod til den mest erfarne verdensdames rådighed, var ikke i stand til at udrette mere, end hvad den lille Marianna gjorde, for med fuldkommen tryghed at føre den gamle bag lyset. Hun kunne ikke have båret sig klogere ad med at bane os vejen til at iværksætte hvilke som helst planer imod ham, end hun gjorde. – Krigen imod den gamle vanvittige dåre, ja enhver list, synes at være aldeles retfærdiggjort ved hans adfærd; – men alligevel! – Nå – kæreste Antonio! – lad eder ikke

føre vild af mine drømmeagtige griller, men vær så lykkelig som muligt med eders Marianna!" – –

Hvis blot en eller anden munk havde sluttet sig til selskabet, da signor Pasquale førte sin niece Marianna ud til Nicolo Mussos teater, så måtte alverden have troet, at dette sælsomme par blev ført til retterstedet. Thi foran skred den drabelige Michele med barsk mine, bevæbnet til tænderne, og fulgt af henved tyve sbirrer, som aldeles omringede signor Pasquale og Marianna.

Nicolo modtog den gamle og hans dame med stor højtidelighed ved indgangen af teatret, og ledsagede dem til de dem forbeholdte pladser umiddelbart foran skuepladsen. Signor Pasquale følte sig meget smigret ved denne æresbevisning, han så sig om med stolte, strålende blikke, og hans glade tilfredshed steg endnu højere, da han opdagede, at kun damer havde taget plads ved siden af og bag ved Marianna. Bag de tapeter, som dannede skuepladsen blev nu et par violiner og en bas stemt: den gamles hjerte bankede af forventning, og et elektrisk stød gennemfo'r hans marv og ben, da pludselig ritornellet til hans arie begyndte.

Formica trådte frem som Pasquarello, og sang, – sang med hele Capuzzis eget, mest ejendommelige minespil den rædsomste af alle arier! – Teatret rystede af tilskuernes ganske umådelige skoggerlatter. Man skreg, man rasede: "*Ah, Pasquale Capuzzi! – compositore, virtuoso celeberrimo! bravo – bravissimo!*" – Den gamle, som ikke agtede på den forargelige latter, var idel glæde og henrykkelse. Arien var til ende, og man råbte på ro; for Doktor Gratiano, denne gang fremstillet af Nicolo Musso selv,

trådte ind, holdende sig for begge øren, og brølende, at Pasquarello dog endelig engang skulle holde op igen med sin forrykte skrigen.

Doktoren spurgte nu Pasquarello, fra hvilken tid han havde vænnet sig til den fordømte syngen, og hvor han havde sin afskyelige arie fra.

Herpå svarede Pasquarello, at han ikke begreb, hvad doktoren ville; og at det nok gik ham ligesom romerne, der ingen smag havde for den sande musik og lod de største talenter upåagtede; arien var komponeret af den største nulevende komponist og virtuos, i hvis tjeneste han havde den lykke at stå, og som selv gav ham undervisning i musik og i sang.

Nu gættede Gratiano frem og tilbage, nævnede en mængde bekendte komponister og virtuoser; men ved hvert berømt navn rystede Pasquarello foragteligt på hovedet.

Omsider sagde Pasquarello, at doktoren røbede en såre grov uvidenhed, da han ikke engang kendte tidsalderens største komponist af navn; det var ingen anden end signor Pasquale Capuzzi selv, sagde han, der havde bevist ham den ære at tage ham i sin tjeneste; og spurgte om han da ikke kunne begribe, at han var stolt af at være signor Pasquales ven og tjener.

Da brast doktoren i en umådelig latter og råbte: "Hvad? Først løber du af tjenesten hos mig, Doktor Gratiano, hvor foruden kost og løn endnu så mangen en quattrino er fløjet dig i gabet, og så går du hen og tager tjeneste hos den største, mest topmålte gamle nar, som nogensinde har proppet sig med makaroni, – denne spraglede fastelavnsnar, der kommer spankulerende ligesom en mæt gårdhane i regnvejr, – denne

gerrige knurrepotte, denne forlibte gamle Hans Kvast, som forpester luften i Ripettagaden med den afskyelige brægen, han giver navn af sang, – denne ..." osv.

Hertil svarede Pasquarello ganske opbragt, at det alene var misundelse, der talte af doktorens mund; men *han* talte med hjertet i hånden (*parla con cuore in mano*); at doktoren aldeles ikke var mand for at bedømme signor Pasquale Capuzzi di Senigaglia; – doktoren selv havde et stærkt anstrøg af alt det, han beskyldte den fortræffelige signor Pasquale for; – og han havde da tit nok hørt henved seks hundrede personer le af fuld hals ad hr. Doktor Gratiano, osv. – og nu holdt Pasquarello en lang lovtale over sin nye herre, hvori han tillagde ham alle optænkelige dyder, og sluttede derefter med en beskrivelse af hans person, som han fremhævede som den personificerede ynde og elskværdighed.

"O du velsignede Formica!" mumlede signor Capuzzi ved sig selv, "du velsignede Formica! Jeg marker tydeligt, at det er din beslutning at gøre min triumf fuldstændig, eftersom du river romerne al den misundelse og utaknemmelighed, de forfølger mig med, i næsen, og siger dem, hvem jeg er."

"Der kommer min herre selv!" råbte i dette øjeblik Pasquarello, – og ind trådte *signor Pasquale Capuzzi* lyslevende som han gik og stod, signor Pasquale nedenfor skuepladsen så fuldkommen lig, at denne ganske forskrækket slap Marianna, som han hidtil havde siddet og holdt fast på med den ene hånd, og befølte sin næse og paryk for at udforske, om han ikke lå og drømte, at han så sig selv dobbelt, eller om han virkelig sad i Nicolo Mussos teater og kunne fæste lid til dette vidunder.

Capuzzi på skuepladsen omfavnede Doktor Gratiano med megen venlighed og spurgte, hvordan det gik ham. Doktoren svarede, at hans appetit var god, hans søvn i lige måde, "thi han ville tjene ham" (*per servirlo*), men hvad derimod hans pung angik, da led den af den fuldstændigste tæring. Han havde i går givet sin sidste dukat ud til ære for sin elskede, for et par rosmarinfarvede strømper; og han var just i færd med at gå hen til en bankier for at se, om han ikke kunne få en tredive dukater til låns!

"Hvorledes kan I," svarede Capuzzi ovenfor, "dog forbigå eders bedste venner? – Her, min bedste signor, er halvtreds dukater; tag dem!"

"Pasquale, hvad gør du!" råbte Capuzzi nedenfor halvhøjt.

Doktoren talte om et gældsbevis og om renter, men signor Capuzzi ovenfor erklærede, at han ingen af delene forlangte af en ven som doktoren.

"Pasquale! Er du fra forstanden?" råbte Capuzzi nedenfor endnu højere.

Doktor Gratiano tog afsked under mange taknemmelige omfavnelser. Nu nærmede Pasquarello sig med mange buk, løftede signor Capuzzis dyder til skyerne, ytrede, at også hans pung led af denne samme sygdom, og bad ham ophjælpe dens tilstand med samme fortræffelige medicin! – Capuzzi på skuepladsen lo og tilkendegav sin glæde over, at Pasquarello forstod at benytte sig af hans gode lune, hvorpå han kastede nogle dukater til ham –

"Pasquale, du er rasende – du er jo besat!" råbte den virkelige Capuzzi overlydt. Man påbød ham tavshed.

Pasquarello steg endnu højere i sin ros over Capuzzi, og kom til sidst til den arie, som han, Capuzzi, havde komponeret, og hvormed han, Pasquarello, håbede at skulle fortrylle hele Italien. Capuzzi ovenfor klappede Pasquarello troskyldigt på skulderen og sagde, at han jo gerne kunne betro ham, sin tro tjener, at han egentlig slet intet forstod af musikken, og at han havde stjålet den arie, han talte om, såvel som alle arier, han nogensinde havde komponeret, fra Frescobaldis canzoner og Carissimis motetter.

"Det er løgn i din egen hals, din halunk!" skreg Capuzzi nedenfor, idet han rejste sig fra sin plads. Man bød ham atter at tie stille, og den kone, som sad ved siden af ham, trak ham ned på bænken.

Det var nu på tide, vedblev Capuzzi ovenfor, at tænke på andre, mere vigtige ting. Han agtede at give et stort gilde i morgen, og Pasquarello måtte nu give sig rask i færd med at skaffe alt det fornødne til veje. Derpå trak han en lang fortegnelse frem over de fortræffeligste og kostbareste retter, som han læste op; ved hver ret måtte Pasquarello sige ham, hvad den ville koste, og han fik straks pengene.

"Pasquale! Rasende! Vanvittige! Døgenigt! Ødeland!" råbte Pasquale nedenfor midt under hele denne forhandling, og blev bestandig vredere, jo højere summen løb op, som dette urimeligste af alle middagsmåltider skulle koste.

Pasquarello spurgte, da fortegnelsen omsider var sluttet, hvad der havde kunnet bevæge signor Pasquale til at give et så brillant gilde.

"Det er i morgen," sagde Capuzzi ovenfor, "den lykkeligste og frydefuldeste dag i mit liv. Vid, min gode Pasquarello, at jeg i

morgen fejrer min kære niece Mariannas for mig så velsignelsesrige bryllupsdag. Jeg giver hendes hånd til et bravt ungt menneske, den fortræffeligste af alle kunstnere, – til Antonio Scacciati!"

Næppe havde Capuzzi foroven udtalt dette ord, for Capuzzi forneden blev ganske ude af sig selv, og aldeles ustyrlig, med Helvedes hele raseri i sit ildrøde ansigt sprang op og knyttede begge næverne mod sin dobbeltgænger, mens han med skingrende stemme skreg: "Det gør du ikke! Det gør du ikke! Du skurkagtige, halunkagtige Pasquale! Vil du bedrage dig selv for din Marianna, din hund? – Vil du kaste hende i armene på den fordømte slyngel? – din søde Marianna, – dit liv, – dit håb, – dit alt? – Ha, se dig vel for! – Se dig vel for, du nar! – Se dig vel for, hvorledes du kommer fra det! – dine næver skal prygle dig således igennem, at du nok skal glemme både middagsmåltid og bryllup!"

Men Capuzzi på skuepladsen knyttede ligeledes hænderne og skreg lige så rasende og med ganske den samme skingrende røst: "Gid du få al landsens ulykker i livet, du forbandede, afsindige Pasquale, du nedrige gnier, – du gamle forlibte nar, – du broget udpyntede æsel med bjældekappe om ørerne, – se dig vel for, at jeg ikke blæser dit liv ud som et lys, for at dog endelig engang dine skammelige streger, som du vil give den ærlige, gode, fromme Capuzzi skylden for, kan ophøre!"

Under den virkelige Capuzzis forskrækkeligste eder og forbandelser fortalte nu den anden Capuzzi den ene smukke historie om ham efter den anden.

"Prøv bare engang," råbte endelig Capuzzi på skuepladsen, "prøv bare engang, du gamle forlibte abekat, på at forstyrre

disse to unge folks lykke, som Himlen selv har bestemt for hinanden!"

I samme øjeblik viste Antonio Scacciati og Marianna sig i teatrets baggrund, omslyngende hinanden ømt med armene. Hvor dårligt til bens den gamle end ellers var, så gav raseriet ham dog nu både behændighed og kræfter. I ét sæt var han oppe på skuepladsen, rev kården ud, og rendte løs på den formentlige Antonio. Han følte sig imidlertid fastholdt bagfra. En officer af den pavelige garde havde grebet ham om livet og sagde i en alvorlig tone: "Kom til jer selv, signor Pasquale; I er på Nicolo Mussos teater! Uden at ville det har I i aften spillet en yderst komisk rolle! I vil hverken finde Antonio eller Marianna her." – De to personer, som Capuzzi havde antaget for dem, var nu sammen med de øvrige skuespillere trådt nærmere, – og Capuzzi så sig omgivet af lutter ubekendte ansigter! – Kården faldt af hans skælvende hånd, han trak vejret dybt ligesom om han vågnede af en slem drøm, tog sig til panden, og spilede øjnene højt op. Anelsen om, hvad der var sket, greb ham pludselig, og han råbte med en så frygtelig stemme, at væggene drønede ved det: **Marianna!!!**

Hende kunne hans råb dog ikke længere nå. Antonio havde nemlig taget øjeblikket i agt, da Pasquale, forglemte sig selv og alting omkring sig og skændtes med sin dobbeltgænger; han havde listet sig hen til Marianna, sneget sig ud med hende igennem tilskuermassen til en sidedør, hvor vetturinoen stod parat med vognen; og afsted gik det i flyvende fart til Florenz.

"Marianna!" skreg den gamle endnu engang, "Marianna! Hun er borte, – hun er flygtet, – den kæltring Antonio har stjålet hende fra mig! – Op! Afsted efter hende! – Hav

barmhjertighed, – folk, tag faklerne, – opsøg min due – Ha! den slange!"

Med disse ord ville den gamle afsted, men officeren holdt på ham og sagde: "Mener I den smukke unge pige, som sad ved siden af eder, da forekommer det mig, at jeg for lange siden, og det netop, da I begyndte eders unyttige kævleri med skuespilleren, hvis maske lignede eder, har set hende liste sig ud af trængslen med et ungt menneske; så vidt jeg så, var det Antonio Scacciati. Bryd eder ikke om det; der skal straks blive anstillet alle mulige efterforskninger, og Marianna blive eder udleveret, hvor man så finder hende. – Men hvad eder selv angår, signor Pasquale, da må jeg arrestere eder på grund af eders morderske angreb på denne skuespiller!"

Signor Pasquale blev nu, bleg som et lig, og ude af stand til at frembringe mindste ord eller lyd, ført bort af de selvsamme sbirrer, som skulle have beskyttet ham imod forklædte djævle og spøgelser; og således skete det, at han just på den aften, da han havde håbet at skulle fejre sin stolteste triumf, blev truffet af al den kummer og vanvittig fortvivlelse, som en gammel, forlibt, bedragen dåre nogensinde har været underkastet.

6

Salvator Rosa forlader Rom og begiver sig til Florenz. Slutning.

Alt under solen er idelige omskiftelser underkastet; men det foranderligste af alt er dog folkestemningen, der drejer sig lige så ustandseligt omkring som lykkegudindens hjul. Den bitreste dadel træffer i morgen den, som i dag har indhøstet den største berømmelse; og med fødder træder man i dag den, som i morgen bliver højt ophøjet.

Hvor i hele Rom fandtes der vel nogen, som ikke drev spot med den gamle Pasquale Capuzzi, hans smudsige gerrighed, hans naragtige forelskelse, hans vanvittige skinsyge, og som ikke ønskede den stakkels forpinte Marianna friheden? Og nu, da Antonio omsider lykkeligt havde bortført sin elskede, nu forvandlede pludselig al tidligere spot og hån sig til medynk med den gamle dåre, da man så ham snige sig ganske trøstesløs og med nedbøjet hoved gennem Roms gader. Ulykken kommer sjældent alene, og således gik det også denne gang; for kort efter at Marianna var blevet ham berøvet, mistede signor Pasquale sine to intimeste omgangsvenner. Den lille Pitichinaccio blev nemlig kvalt af en mandel, som han begik den uforsigtighed at ville synke, just som han var i færd med at slå en af sine kolbøtter; og en skrivefejl, som han selv var skyld i, gjorde en brat ende på den berømte pyramidedoktor, signor Splendiano Accorambonis liv. De prygl, han havde fået af Michele, havde bekommet ham så ilde, at de pådrog ham en

feber. Denne besluttede han selv at helbrede ved et middel, han mente at have opfundet imod den slags; han forlangte pen og blæk og skrev en recept, hvori han ved et urigtigt tegn forhøjede en stærkt virkende substans i en yderst farlig grad; og næppe havde han sunket medikamentet, før han sank tilbage i sengen og opgav ånden. Således stadfæstede han altså på en stolt og glimrende måde den kraftige virkning af den sidste tinktur, han anordnede.

Som sagt, nu var alle, der ellers selv havde været de værste til at le, og tusinde gange havde ønsket, at den gode Antonios anslag måtte lykkes, idel medlidenhed med den gamle; og ikke blot Antonio, men også Salvator Rosa, som de rigtignok med rette holdt for at være ophavsmanden til det hele, underkastedes den strengeste misbilligelse.

Salvators fjender, og dem havde han en god del af, undlod ikke at puste til ilden, alt hvad de kunne: "Ser I," sagde de, "hvor oplagt denne Mas-Aniellos staldbroder er til alle mulige slette streger! Vi vil snart alle sammen få hans uheldspående ophold her i Rom at mærke!"

Virkelig lykkedes det den misundelige klike, som havde sammenrottet sig mod Salvator, at standse det kække opsving, hans berømmelse ellers ville have taget. Det ene maleri efter det andet, dristigt opfundet og herligt udført, udgik fra hans værksted; men stedse trak de såkaldte kendere på skuldrene, og fandt snart hans bjerge for blå og hans træer for grønne, snart hans figurer for lange, snart for brede, de dadlede alt, hvad der ikke var dadelværdigt, og søgte at forringe Salvators velerhvervede anseelse på enhver måde. Især forfulgte lucanerne ham ivrigt, for de havde ikke glemt ham historien

med sårlægen. Ja, de gik endog videre, end deres egentlige fag syntes at hjemle dem adkomst til, idet de nedsatte de vers, Salvator af og til skrev, og ymtede om, at han ikke plukkede disse frugter i sin egen have, men plyndrede fremmed ejendom. Deraf fulgte da også, at det slet ikke ville lykkes ham at omgive sig med den glans, som havde omgivet ham under hans tidligere ophold i Rom. I stedet for det store værksted, hvor de fornemme romere forhen plejede at opsøge ham, forblev han hos fru Caterina i ly af sit store figentræ; og netop i denne indskrænkning fandt han vel mangen gang trøst og beroligelse.

Denne hans avindsmænds ondskabsfulde adfærd gik Salvator mere til hjerte, end den fortjente; ja han følte, at en af ærgrelse og mismod fremkaldt snigende sygdom begyndte at tære på hans bedste livskraft. I denne pinefulde stemning udkastede og fuldførte han to store malerier, som satte hele Rom i oprør. Det ene forestillede alle jordiske tings forfængelighed, og man genkendte en kardinals elskerinde i billedets hovedfigur, nemlig et letfærdigt kvindemenneske, som bar præget af sit nederdrægtige håndværks hele frækhed. På det andet maleri sås lykkens gudinde at uddele sine gaver; men kardinalhatte, bispehuer, gulddynger og ordenstegn regnede ned over brægende får, skrigende æsler og andre foragtede dyr, mens ædle menneskeskikkelser forgæves så op efter blot kun den ringeste gave fra hendes hænder. Salvator havde her givet sit hele forbitrede lune luft, og ethvert af dyrehovederne bar den umiskendeligste lighed med en eller anden fornem person. Man kan forestille sig, hvorledes hadet mod ham måtte vokse

herved, og at han nu blev forfulgt værre end nogensinde tidligere.

Fru Caterina advarede ham med grædende tårer: hun havde godt mærket, at noget fordægtigt kæltringepak, hver gang natten brød frem, listede sig omkring huset, og syntes at belure ethvert af Salvators skridt. Han indså derfor, at det vel nu var på tide, at han forlod Rom; og fru Caterina og hendes døtre var virkelig også de eneste personer, det bedrøvede ham at skulle skilles fra. Ifølge gentagne opfordringer fra hertugen af Toscana begav han sig til Florenz; og her var det nu, at den dybt krænkede Salvator skulle finde fuld oprejsning for alle de ham i Rom tilføjede fortrædeligheder, og at al den ære og berømmelse, som hans fortjenester havde krav på, skulle blive ham tildelt i rigt mål. Hertugens foræringer og de store summer, han modtog for sine malerier, satte ham snart i stand til at flytte ind i et stort hus og at indrette sig på det prægtigste. Her forsamlede hin tids berømteste digtere og lærde sig om ham; det vil være tilstrækkeligt at anføre, at Evangelista Toricelli, Valerio Chimentelli, Battista Ricciardi, Andrea Cavalcanti, Pietro Salvati, Filippo Apolloni, Volumnio Bandelli, og Francesco Rovai fandtes blandt dem. Kunst og videnskab dyrkedes her i skøn harmonisk forening, og Salvator forstod at give disse sammenkomster et vist fantastisk præg, som på en ejendommelig måde begejstrede og oplivede deres karakter. Således lignede spisesalen en skøn lystlund med duftende blomster og buske og plaskende springvand; og selv retterne, som frembåres af sælsomt klædte pager, så så vidunderlige ud, som om de kom fra et fjernt trylleland. Disse forsamlinger af

lærde og digtere i Salvator Rosas hus kaldtes på den tid: *Academia de' Percossi*.

Ligesom nu Salvator på denne måde ganske helligede sin ånd til kunst og videnskab, således genoplivedes hans gemyts hele inderlighed atter, når han besøgte sin ven Antonio Scacciati, som med sin yndige brud førte et skønt, sorgfrit kunstnerliv. De talte ofte om den gamle, bedragne signor Pasquale, og om hele begivenheden på Nicolo Mussos teater. Antonio spurgte ham, hvorledes det dog var lykkedes ham, ikke blot at få Nicolo Musso men også den fortræffelige Formica og Agli til således at gøre hans sag til deres egen. Salvator fandt, at dette da ikke havde kunnet være ham vanskeligt, eftersom Formica havde været hans nøjest forbundne ven i Rom, og derfor straks med liv og lyst havde udført alt på teatret, hvad han havde bedt ham om. – Derimod forsikrede Antonio, at hvor ofte han endog endnu måtte le ad hint optrin, som var blevet begyndelsen til hans lykke, så ønskede han dog af ganske hjerte at udsone sig med den gamle, selv om han end aldrig skulle få en eneste quattrino af Mariannas formue, som den gamle havde lagt beslag på; hans kunst indbragte ham penge nok. Også Marianna kunne ikke uden tårer tænke på, at hendes faders broder ville gå i sin grav uden at tilgive hende det puds, de havde spillet ham; og at således Pasquales had udbredte en mørk sky over hendes ellers så lyse og lykkelige liv. Salvator trøstede både Antonio og Marianna med, at tiden havde udjævnet endnu langt værre ting, og at tilfældet jo her måske kunne bringe den gamle i deres nærhed på en mindre farlig måde end dette kunne være sket, hvis de var forblevet i Rom eller nu ville vende tilbage dertil.

Vi skal se, at der boede en spådomsånd i Salvator.

Nogen tid var allerede gået, da Antonio en dag ganske åndeløs og bleg styrtede ind i Salvators atelier og råbte: "Salvator! Min ven! Min beskytter! – Jeg er redningsløst fortabt, om I ikke hjælper mig! Pasquale Capuzzi er her! Han har udvirket en arrestbefaling imod mig som hans nieces bortfører!"

"Men," sagde Salvator, "hvad kan da signor Pasquale udrette imod eder? Har ikke kirken stadfæstet eders forbindelse med Marianna?"

"Ak!" svarede Antonio aldeles fortvivlet, "selv kirkens velsignelse beskærmer mig ikke mod ødelæggelsen! Himlen må vide, hvad vej den gamle har fundet til at nærme sig pavens nepot [Note 10)]. Kort sagt, det er nepoten, som har taget den gamle under sin beskyttelse, givet ham håb om at få paven til at erklære vort ægteskab ugyldigt, ja endog om, at han vil meddele den gamle dispensation til at ægte sin niece!"

"Holdt!" råbte Salvator, "nu forstår jeg det! Det er nepotens had mod mig, der truer eder med fordærvelse. Nu forstår jeg det! Så vid da, at pavens brodersøn, denne hovmodige, rå, bondeagtige lømmel, findes på mit maleri imellem de dyr, som lykkens gudinde overøser med sine gaver. At det desuden var mig, som, skønt kun på anden hånd, hjalp eder til besiddelsen af eders Marianna, det ved enhver i Rom; og dette er dem da grund nok til at forfølge eder, siden de dog ikke formår at gøre mig selv noget. – Selv om jeg ikke elskede eder, Antonio, som min bedste ven, så måtte jeg jo allerede af den grund, at jeg har pådraget eder nepotens forfølgelse, opbyde alt for at afværge denne ulykke fra eders hoved! – Men, alle helgener stå mig bi!

jeg ved slet ikke, på hvad måde jeg skal fordærve eders forfølgere spillet!"

Med disse ord lagde Salvator, som hidtil uden at lade sig forstyrre, havde arbejdet på et maleri, pensel, palet og malerstok fra sig, rejste sig fra staffeliet, og gik nogle gange op og ned i værelset med sammenslyngede arme, mens Antonio ganske hensunken betragtede gulvet med stirrende blik.

Omsider blev Salvator stående foran ham og råbte leende: "Hør Antonio! Jeg selv kan intet udrette mod eders mægtige fjender; men én gives der dog, som både kan og vil hjælpe eder, og det er – *signor Formica!*"

"Ak," sagde Antonio, "spøg ikke med en ulykkelig, for hvem ingen redning længere er mulig!"

"Vil I nu allerede igen fortvivle?" råbte Salvator med høj latter, idet hans muntreste lune på én gang vendte tilbage, "jeg siger eder, Antonio, vor ven Formica skal hjælpe os, og det her i Florenz lige så godt, som han gjorde det i Rom! – Gå hjem og trøst eders Marianna, og afvent roligt tingenes videre udvikling. Jeg stoler på, at I på første vink vil være parate til at gøre, hvad signor Formica, som just befinder sig her, vil forlange af eder." – Dette lovede Antonio på det helligste, mens hans håb igen vaktes tillige med den tilbagevendende tillid til Salvator.

Signor Pasquale gerådede i ikke ringe forbavselse, da han modtog en højtidelig indbydelse fra *Academia de' Percossi* til et af dets møder. "Ha!" udbrød han, "her i Florenz er det altså, man ved at skatte fortjenesten, og kender og sætter pris på de sjældne gaver, naturen udstyrede signor Pasquale Capuzzi di Senigaglia med!" Således overvandt tanken om hans kunst,

hans videnskab, og om den ære, man viste ham, den utilbøjelighed, han ellers måtte have næret imod en forsamling, der afholdtes under Salvator Rosas præsidium. Den spanske hædersdragt blev omhyggeligere børstet og pudset end nogensinde tidligere, den spidse hat prydet med en ny fjer, skoene forsynede med nye sløjfer, og således viste signor Pasquale sig i Salvators hus glimrende som en guldsmed og med det klareste solskin i hele ansigtet. Den pragt, han så sig omgivet af, og Salvator selv, som iført de prægtigste klæder tog imod ham, indgød ham ærefrygt; og som det plejer at gå med små sjæle, der først er stolte og opblæste, men straks efter kryber i støvet, så snart de mærker en andens overlegenhed, – Pasquale var straks idel ydmyghed og forbindtlighed imod den samme Salvator, som han i Rom så kækt havde villet byde spidsen.

Fra alle sider viste man signor Pasquale så megen opmærksomhed, beråbte sig så ubetinget på hans dom, og talte så meget om hans fortjenester af kunsten, at han følte sig som genoplivet, ja det var ligesom om en ganske ny ånd var vågnet i ham, og man hørte ham ytre langt mere åndrige ting, end man skulle have troet ham i stand til. Regnes endnu hertil, at han aldrig i sit liv var blevet beværtet herligere, eller havde drukket mere begejstrende vin, så kunne det ikke slå fejl, at hans glæde steg højere og højere, og at han glemte alle sine romerske genvordigheder, så vel som den slemme sag, der havde ført ham til Florenz.

Akademiets medlemmer plejede ofte efter måltidet til deres egen fornøjelse at give små improviserede teatralske præstationer; og således opfordrede også denne gang den

berømte skuespildigter Filippo Apolloni dem, der plejede at tage del i dette, til at slutte festen med en sådan forestilling. Salvator bortfjernede sig straks for at træffe de fornødne forberedelser.

Ikke længe varede det, før buskene bevægede sig i den anden ende af spisesalen, de løvfulde grene fjernede sig fra hinanden, og et lille teater med nogle tilskuerpladser kom til syne.

"Alle helgener!" råbte Pasquale ganske forskrækket, "hvor er jeg? – Det er jo Nicolo Mussos teater!"

Uden at ænse hans udråb greb Evangelista Toricelli og Andrea Cavalcanti, to alvorlige mand af et værdigt og ærefrygtbydende udvortes, ham under armene, førte ham hen til et sæde tæt foran teatret og tog plads på begge sider af ham.

Næppe var dette sket, før – Formica viste sig på skuepladsen som Pasquarello!

"Nederdrægtige Formica!" skreg Pasquale, idet han sprang op og truede op imod skuepladsen med knyttet næve. Toricellis og Cavalcantis alvorlige og misbilligende blik imponerede ham til at forhold sig rolig og bragte ham til tavshed.

Pasquarello hulkede og græd og forbandede sin skæbne, der ikke beredte ham andet end ulykke og hjertesorg. Han forsikrede, at han slet ikke vidste, hvordan han skulle bære sig ad med at le, og endte med den erklæring, at han ganske sikkert ville skære halsen over på sig af fortvivlelse, hvis han bare kunne tåle at se blod uden at falde i besvimelse, eller styrte sig i Tiberen, hvis han bare kunne lade den fordømte svømmen være, når han var i vandet.

Nu trådte Doktor Gratiano ind og spurgte Pasquarello om årsagen til hans bedrøvelse.

Pasquarello svarede, om han da ikke vidste, hvad der havde tildraget sig i hans herres, signor Pasquale Capuzzi di Senigaglias hus; om han ikke vidste, at et skændigt skarn havde bortført hans herres niece, den hulde Marianna?

"Ha!" mumlede Capuzzi, "jeg mærker nok, signor Formica, at I vil gøre mig afbigt, bede mig om forladelse! Men det skal vi se på!"

Doktor Gratiano tilkendegav sin deltagelse og ytrede, at den omtalte kæltring da sikkert måtte have lagt sin plan meget snildt, siden han havde kunnet skuffe alle Capuzzis efterforskninger.

"Å," svarede Pasquarello, "doktoren måtte bare ikke bilde sig ind, at det var lykkedes den slyngelagtige Antonio Scacciati at undslippe den snu og af mægtige venner understøttede signor Pasquale Capuzzi; Antonio var arresteret, hans giftermål med den bortførte Marianna erklæret for ugyldigt, og hun atter kommet i Capuzzis magt!"

"Har han hende igen?" skreg Capuzzi ude af sig selv af glæde, "har han hende igen, den gode Pasquale? Har han fået sin lille due, sin Marianna igen? Er den skurk, Antonio, arresteret? O du velsignede Formica!"

"I tager meget levende del i skuespillet signor Pasquale!" sagde Cavalcanti særdeles alvorligt, "lad dog skuespillerne tale i ro, uden at afbryde dem på denne forstyrrende måde!"

Signor Pasquale satte sig igen skamfuld på sin plads, som han var sprunget op fra.

Doktor Gratiano spurgte, hvad der da videre havde tildraget sig.

"Vi har haft bryllup i huset," svarede Pasquarello, "Marianna fortrød, hvad hun havde gjort, og signor Pasquale har ægtet sin niece, efter at have fået dispensation dertil af den hellige fader."

"Ja, ja," mumlede Capuzzi hen for sig, mens hans øjne strålede af henrykkelse, "ja, ja, min allerkæreste Formica, han agter sin søde Marianna, den lykkelige Pasquale! Han vidste jo nok, at hans due altid elskede ham, og at det kun var Satan, der havde forført hende."

Gratiano sagde, at så var jo alting gået, som det skulle, og så var der ikke længere nogen grund til at være bedrøvet.

Men nu begyndte Pasquarello at tudskråle endnu meget værre end for, og faldt, ligesom overvældet af den umådeligste sorg, i besvimelse.

Doktor Gratiano løb forskrækket omkring og beklagede at han ikke havde et hovedvandsæg hos sig; han gennemsøgte alle sine lommer, og bragte omsider en stegt kastanje for lyset, som han holdt den besvimede Pasquarello under næsen. Pasquarello kom sig nu under en voldsom nysen, og bad ham skrive dette på hans svage nervers regning. Derpå fortalte han ham, hvorledes Marianna straks efter brylluppet var blevet nedsænket i den dybeste tungsindighed, bestandig havde råbt på Antonios navn og behandlet den gamle med afsky og foragt. Den gamle havde nu, aldeles forblindet af elskovsraseri og skinsyge, ikke hørt op med at pine og plage hende på den afskyeligste måde med sine dårskaber. Her anførte Pasquarello en mængde afsindige streger om Pasquale, som rygtet virkelig sagde i Rom, at han havde begået. – Signor Capuzzi rykkede uroligt frem og tilbage på sin plads, mens han mumlede: "Forbandede Formica! – Du lyver! – Hvad er det dog for en djævel, du er besat af?" Kun

Toricellis og Cavalcantis alvorlige blikke, som ikke veg fra ham, formåede at holde et endnu mere støjende udbrud af hans forbitrelse tilbage.

Pasquarello sluttede sin beretning med, at den ulykkelige Marianna til sidst var bukket under for sin utilfredsstillede kærlighedslængsel og de tusindfoldige kvaler, som den forbandelsesværdige gamle havde beredt hende, og var død i sin blomstrende ungdom.

I samme øjeblik hørte man et gruopvækkende *De profundis* blive istemt af hule, hæse stemmer, og en skare mænd, som var iført lange sorte talarer, viste sig på skuepladsen med en åben ligbåre. På denne så man den hulde Marianna indhyllet i hvide lig-gevandter. Signor Pasquale Capuzzi, klædt i dybeste sorg, sås at gå bag efter, højt grædende og slående sig for brystet, mens han fuld af fortvivlelse råbte: "O Marianna, Marianna!"

Så snart Capuzzi på tilskuerpladsen så sin nieces lig, brød han ud i høje jammerskrig, og begge Capuzzierne hylede og skreg i den mest hjertesønderrivende tone: "O Marianna – o Marianna! – O jeg ulyksalige! Ve mig! Ve mig!"

Man må forestille sig det yndige barns åbne ligbåre omgivet af sørgeskaren, det rædsomme *De profundis*, de to latterlige masker, Pasquarello og Doktor Gratiano, og dertil endnu begge Capuzzierne hylende og skrigende af fortvivlelse! Virkelig kunne ingen af tilskuerne, selv midt i den umådelige latter over de to naragtige gamle, undgå at føle sig gennemisnet af en hemmelig uhyggelig gysen ved at se dette sælsomme skuespil.

Pludselig formørkedes teatret, og under lynild og tordenbrag hævede en bleg spøgelsesagtig skikkelse sig fra afgrunden, som

ganske grangiveligt lignede Capuzzis, i Senigaglia afdøde broder, Pietro, Mariannas fader.

"Ugudelige Pasquale," brølede skikkelsen i en hul, frygtelig tone, "hvor har du min datter, hvor har du min datter? – Fortvivl, du mit barns fordømte morder! – I Helvede får du din løn!"

Capuzzi på teatret styrtede til jorden som ramt af et lyn; men også den virkelige Capuzzi sank i samme øjeblik bevidstløs ned fra sin plads; løvværket brusede atter sammen, og forsvundet var skueplads, Marianna, og Pietro Capuzzis gruelige genfærd. Signor Capuzzi lå i så dyb en afmagt, at det kostede dem møje at bringe ham til sig selv igen.

Endelig vågnede han med et suk, holdt hænderne op for sig, ligesom om han ville værge sig imod den rædsel, der havde grebet ham, og råbte med brudt stemme: "Hold inde, Pietro! Vig bort fra mig!" – Derpå styrtede en tårestrøm ham ud af øjnene, og han råbte hulkende: "O Marianna! Mit hulde barn! Min Marianna!"

"Kom ihu," sagde nu Cavalcanti, "kom ihu, signor Pasquale, at det kun var på teatret, I så eders niece på ligbåren; hun lever og er her, for at bønfalde eder om tilgivelse for det overilede skridt, kærligheden, og vel også eders egen uoverlagte opførsel forledte hende til."

Nu styrtede Marianna, og bag efter hende Antonio Scacciati frem fra salens baggrund og kastede sig for den gamles fødder foran den lænestol, hvori man havde sat ham. Marianna, strålende i al sin dejlighed, kyssede hans hænder, vædede dem med brændende tårer, og bad ham tilgive hende og hendes

Antonio, som hun under kirkens velsignelse havde forbundet sig med.

Den gamles ansigt glødede pludselig af raseri, hans øjne skød flammer, og han råbte med halvkvalt stemme: "Ha, forvorpne! Giftige slange, som jeg til min fordærvelse nærede i min barm!" Men nu trådte Toricelli fuld af værdighed frem for Capuzzi, og sagde: at han, Capuzzi, billedlig talt netop havde set den skæbne, som uundgåeligt ville ramme ham, hvis han vovede at udføre sit uheldsvangre anslag imod Mariannas og Antonios lykke. Han skildrede med de stærkeste farver forelskede oldinges dårskab og vanvid, hvorved de væltede al den fordærvelse og ulykke over sig, som Himlen kan straffe et menneske med, da ved en sådan opførsel al den kærlighed, som endnu kunne blive dem til del, gik tabt for dem, mens had og foragt fra alle sider rettede sine dødbringende pile mod dem.

Imidlertid råbte den hulde Marianna med hjertegribende stemme: "O min onkel, jeg vil jo ære og elske eder som min fader, men I volder min død, når I river min Antonio fra mig!" – Og alle digterne som omringede den gamle råbte med én mund, at det jo var umuligt, at en mand, der elskede kunsten så højt som signor Pasquale Capuzzi di Senigaglia, ikke ville tilgive; eller at han, som var sat den dejligste blandt kvinder i faders sted, ikke med glæde ville modtage som svigersøn en kunstner som Antonio Scacciati, der var agtet højt i hele Italien.

Man så tydeligt, hvorledes de modstridende følelser arbejdede og rumsterede i den gamles indre. Han sukkede, han klagede sig, han holdt hænderne for ansigtet, og alt imellem, mens Toricelli uafbrudt vedblev at holde de mest indtrængende formaningstaler, mens Marianna bønfaldt ham på den mest

rørende måde, og mens alle de øvrige fremhævede Antonios fortræffelighed det bedste, de kunne, – så han snart til sin niece, og snart til Antonio, hvis glimrende dragt og prægtige ordenskeder på en så indlysende måde bekræftede alt, hvad de sagde om den store kunstnerhæder, som den unge mand havde opnået.

Forsvundet var nu al forbitrelse af Capuzzis ansigt; med strålende øjne sprang han op og råbte, mens han trykkede Marianna til sit bryst: "Ja, jeg tilgiver dig, mit elskede barn; Antonio, jeg tilgiver også eder! Det var langt fra mig, at jeg skulle forstyrre eders lykke! – I har ret, min værdige ven, Toricelli; billedligt har Formica her på teatret foreholdt mig al den ulyksalighed og fordærvelse, der ville have truffet mig, om jeg havde udført min afsindige plan. Jeg er helbredet, fuldkommen helbredet fra min dårskab. Men hvor er signor Formica, hvor er min værdige læge? Før mig til ham, at jeg kan yde ham min varmeste tak for min helbredelse; for han alene er det, som har helbredt mig. Den forfærdelse, han forstod at satte mig i, har på det fuldstændigste forvandlet mit inderste væsen!"

Pasquarello trådte frem; Antonio omfavnede ham og råbte: "O signor Formica! Eder skylder jeg mit liv, mit alt! Kast den fra eder, denne maske som vansirer eder! Lad mig se eders ansigt; lad Formica ikke længere være en gådefuld hemmelighed for mig!"

Pasquarello afførte sig kappen og den mærkværdigt dannede maske, som syntes at være et naturligt ansigt, da den ikke hindrede minespillet, – og denne Formica, denne Pasquarello sås nu forvandlet til – *Salvator Rosa!*

"Salvator!" råbte Marianna, Antonio og Capuzzi i den højeste forbavselse.

"Ja," sagde denne forunderlige mand, "ja, det er den Salvator Rosa, som romerne ikke ville anerkende som maler og digter, og som, uden at de vidste det, i mere end et år som Formica på Nicolo Mussos jammerlige teater næsten hver aften henrev dem til det umådeligste, mest højrøstede bifald, og af hvem de dér villigt fandt sig i enhver spot over de samme usselheder, som de ikke ville tåle fremstillingen af i Salvator Rosas malerier. Ja, min kæreste Antonio, det er Salvator Formica, som har hjulpet eder."

"Salvator Rosa," sagde nu den gamle Capuzzi, "hvor meget jeg end hidtil har holdt eder for min værste fjende, eders kunst har jeg dog stedse æret højt, men nu elsker jeg eder som min værdigste ven, og tør vel også bede eder modtage mit venskab."

"Tal, min værdige signor Pasquale," svarede Salvator, "nævn en hvilken som helst tjeneste, jeg er i stand til at vise eder, og vær forud forvisset om, at jeg vil opbyde alle mine kræfter for at opfylde, hvad I forlanger af mig."

Nu dæmrede atter i Capuzzis ansigt hint huldsalige smil, som var forsvundet derfra siden Mariannas bortførelse. Han greb Salvators hånd og hviskede: "Min bedste signor Salvator, I formår alt over vor gode Antonio. Bønfald ham i mit navn om at tillade, at jeg henlever min korte rest af dage hos ham og min kære datter Marianna, og bed ham om at modtage hendes mødrenearv, som jeg vil forøge med en god brudeskænk fra mig selv, af mine hænder! Men så må han heller ikke se surt til, at jeg undertiden kysser det søde barns lille hvide hånd; og – i det mindste hver søndag, før jeg går til messen, beder ham bringe

min sørgeligt forsømte knebelsbart i orden, hvilket ingen i verden forstår så godt som han."

Salvator betvang med møje sin latter over den underlige gamle; men førend han kunne svare, forsikrede Antonio og Marianna, idet de omfavnede den gamle, at de først da ville tro sig selv ret lykkelige og forsoningen i sandhed fuldbragt, når han som deres elskede fader drog ind i deres hus og aldrig forlod dem mere. Antonio føjede endnu hertil det løfte, at han ikke blot om søndagen, men hver dag ville tilstudse Capuzzis knebelsbart på det sirligste; – og nu var den gamle idel henrykkelse og lyksalighed.

Imidlertid havde man beredt et kosteligt aftensmåltid, som de nu alle samledes om i den fornøjeligste stemning.

Idet jeg her skilles fra dig, kære læser, ønsker jeg dig af hjertet, at den fryd, som nu besjælede Salvator og alle hans venner, ret må være opgået for dig selv under læsningen af denne signor Formicas vidunderlige historie.

Om "Signor Formica"

Forfatter: E. T. A. Hoffmann (1776-1822).
Org.udgave: *Signor Formica. Eine Novelle.* I *Taschenbuch zum geselligen Vergnügen auf das Jahr 1820*, Leipzig 1819, bogudgave i *Die Serapionsbrüder* IV, G. Reimer, Berlin 1821.
Denne udgave baseret på: *Fire Fortællinger af E.T.A. Hoffmann*, oversatte af F. L. Mynster. Forlagt af Fr. Wöldike, København 1858.
Oversætter: Frederik Ludvig Mynster (1811-1885).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter illustration af Camille Rogier: "*Signor Formica*". I *Contes Fantastiques de E. T. A. Hoffmann*. Tome Premier. Camuzeaux, Libraire-Éditeur, Paris 1836.

ISBN 978-87-7979-845-8

1. ebogsudgave

www.ebib1800.dk

Note 1: **Sanzio:** Raphaël.

Note 2: **Carnationen:** Efterligning af den menneskelige hudfarve ("det nøgne") efter dens forskellige beskaffenhed (Meyers Fremmedordbog 1837).

Note 3: **Bravo:** Lejemorder, røver. *Red*

Note 4: **Sbirre:** En slags politibetjent i Rom og omegn, ordet kan også betyde slyngel. *Red.*

Note 5: **Giovedi grasso:** Fede Torsdag, den sidste dag, hvor der kan festes før fasten indtræder og varer i 52 dage indtil påske. *Red.anm.*

Note 6: **Pasquarello:** og Doktor Gratiano er faste figurer i det den gamle italienske teaterform kaldet commedia dell'arte, som i Danmark er blevet til Harlekin- og pantomimeteater, og også inspirererede Holberg til nogle af hans komedier. *Red.anm.*

Note 7: **scherza coi fanti e lascia stare i santi!:** Bland ikke det profane med det hellige! *Red.anm.*

Note 8: **Latverge:** Et grødagtigt afføringsmiddel. *Red.anm.*

Note 9: **Con arte e con inganno:** Om sommeren
skal du med list og kunst
frejdigt bejle til lykkens gunst,
og ligeså i de korte dage
med kunst og snildhed i striden drage.

Note 10: **Nepot:** Brodersøn.